

NEJSTARŠÍ ČLENOVÉ NYNĚJŠÍHO VÝBORU SOKOLA PRAŽSKÉHO

Není pochybnosti, stojíme na předůležitém rozhraní národního našeho života. Ledová ruka skutečnosti strhla i poslední roušku důvěřivé ideálnosti naší, my vidíme, že nás očekává jen boj, dlouhý, tuhý boj, ve kterém jsme odkázáni sami na sebe, na vlastní sílu, na vlastní statečnost.

Nepovažujeme věru jen za náhodu, že právě do té doby padá pětmečítmá ročnice, jubilejní slavnost našeho Sokola, nýbrž jasný v ní vidíme pokyn, jakže zařídit sobě veškeren svůj život další, jakýmže směrem se brát, čím se pásat a zbrojit. Bude to v opravdové době slavnost opravdová, vážná, — dej Bůh, aby byla předzvěstí opravdového štěstí.

Dvacet pět let trvá náš Sokol. Přežil dobu nejen dlouhou, nýbrž i zlou. Počínali jsme si téměř všichni za let těch ještě příliš mladistvě, řekněm přímo, že mnohdy titěrně, záležitosti naše národní nevzkvétaly, jak vzkvétat mohly, ba utrpěly pohrom dříve netušených. Měkký, podráývající ten proud poškodil i samu věc sokolskou, jež zdála se nám přece hned od počátku státi na věčné žule. Vzkypělá statečnost po vlastech zase nenáhle utuchala, spolky sokolské na mnohých místech usínaly, ba stávaly se mnohdy i pouhou hrou, parádou. Pražský Sokol přetrval skvěle dobu tu nebezpečnou; také sice jeho dubovou pní chvělo to někdy od koruny až do kořenů, ale nebezpeč vyvolávala vždy novou zase obětavost, novou sílu, novou důvěru, a dnes stojí tu ten Sokol náš přímý a hrdý — mlád jako nejprvnějšího svého roku, ale zmužnělý, zkušený, zasloužilý. Dnes od něho znova vychází životní síla do veškerého větví českého Sokolstva. Dnes stává on se pevným pojítkem mezi Čechy i Slovanstvem ostatním — význam jeho vzrostl, rozšířila se činnost, namnožila se sláva.

A co udrželo náš Sokol? Předně *bratrská láska*, jižto veliký Fügner dovedl vdechnout prvním hned družstvům sokolským a jež se udržela posud, — důkaz to, jakže by pravá láska bratrská, *spravedlivost vzájemná*, prospěla celému našemu národu. Dále pak *mužná opravdovost, neúmorná chuť ku práci*, jaká ovládala dotud všechny, kdož převzali na sebe jakoukoli hodnost ve spolku. Jsouť mezi funkcionáři nynějšími i tací, kteří na svém místě stojí hned od počátku spolku, jiní pak, kteří mu věnovali sílu svou již po deset i dvacet let. Také tento vzor prospěl by národu celému: mužná opravdovost, neúmorná chuť ku práci!

Přinášíme dnes skupení »nejstarších členů nynějšího výboru Sokola pražského«. Není mezi těmi jmeny jediného, aby ho český náš lid neznal již z příležitostí mnohých a mnohých. Přehlídneme zde tu dnešní řadu svou tedy jen krátce, opatřující ji stručnými jen poznámkami, — delších poznámek není ani potřebí.

JUDr Linha Karel, advokát, nynější *starosta* Sokola. Jmeno Linhovo pojí se již od roku 1860 těsně k společenskému ruchu našich vlasteneckých kruhů pražských, — v nichž on byl vždy nejčilejší a nejhledanější osobou. Bodrá a přímá povaha jeho, zápal vlastenecký a nikdy jej neopouštějící vtip získaly mu v srdcích všech upřímnou náklonnost. Linha byl činným členem Sokola od roku 1870 a stál v řadách sokolských co pilný a svědomitý prostý voják až do té chvíle, kdy po odstoupení velezasloužilého starosty doktora Tomáše Černého nastala bratrům potřeba nové volby, — a tu šťastným hmatem sokolským z osudí volebního vytažen a na prestol Sokola pražského posazen Linha. Jsa sám vzorem bratrství, osobní statečnosti a junácké jaroosti, stal se Linha záhy miláčkem všeho Sokolstva. Hlavní péči věnuje Linha stránce finanční, jsa sobě dobře vědom, že ustálený poměr hmotný je základní pilíř všeho žití. Práce jeho ve směru tom setkává se s výsledky co nejutěšenějšími. —

JUDr Rudolf Bílý, advokát, byl od roku 1872 do roku 1883 náměstkem starostovým. Ale již předtím, hned na počátku jednoty, volen skorem do všech právnických a finančních komisí jednoty, kde velmi vydatně pracoval. Je nyní členem správního výboru. —

Gabriel Žižka, majitel závodu kamenického, člen výboru od prvopočátku a po celé čtvrtstoletí domácí správce jednoty. Hlavně sobě získal Žižka zásluh velkých při budování velkolepého pomníku Fügnerova na hřbitově Olšanském. —

Šmídt Jindřich, zemský účetní rada. Rovněž jeden z vrstevníků Fügnerových. Zasedá ve výboru též skorem hned od založení jednoty a po tu celou dobu zastává úřad účetního s pílí a svědomitostí vzornou. —

MDr Eduard Grégr, člen výboru od založení jednoty a první její jednatel. Jako člen správního výboru vynikl co slavnostní řečník jednoty a řeči jeho byly vesměs unášející. Tak zejména promluvil při svěcení praporu roku 1862, nad hrobem Fügnerovým roku 1865, při odhalení poprsí Fügnerova v tělocvičně roku 1866, krátce to před válkou, roku 1882 před veřejným cvičením o jubilejní slavnosti sokolské a posléze u rakve nenahraditelného Miroslava Tyrše. —

Alois Oliva, továrník. Velikomyslný příznivec jednoty, jeden z nejstarších zakládajících členů její a člen výboru od roku 1865. Na zakoupení budovy sokolské subskriboval druhdy částku velmi značnou. —

Bedřich Stýblo, majitel knihtiskárny. Zakládající člen od počátku jednoty, člen výboru od r. 1866, starosta spolku od r. 1868 do r. 1872. Skládaje úřad starostenský se sebe daroval jednotě obnos 1000 zl., subskribovaný druhdy k zakoupení tělocvičny. Je stálým podporovatelem a příznivcem Sokola. —

Jaroslav Stýblo, knihkupec, jeden z nejpokročilejších v tělocviku členů; zvolen již roku 1866 do cvičitelstva. Po dlouhou řadu let byl pobočníkem náčelníka Dra Tyrše, po jehož smrti co nejstarší člen nynějšího sboru

cvičitelského stal se redaktorem tělocvičného časopisu Sokol. Nalezá se ve výboru od roku 1872. —

JUDr Fr. Čížek, advokát. Náměstek náčelníka a náměstek starosty. Působí horlivě a neunavně již po mnoho let ve sboru cvičitelském. Jemu svěřena po úmrtí Tyršovu důležitá hodnost místonáčelnická, kterouž s mužnou rázností zastává dosud. Čížek je předsedou slavnostního výboru pro nastávající sjezd všesokolský. —

JUDr Alfred Hrdlička, advokát. Jest jednatelem pražského Sokola nepřetržitě od roku 1869, téměř tedy už 20 let! —

Václav Černý, účetní pojišťovny, velezasloužilý pokladník jednoty od založení její až do r. 1873, kdy pro častou churavost hodnosti té se vzdal. Zastával úřad svůj co nejvzorněji a vyniknul obezřelostí, s jakou v dobách tísní řídil spolkové záležitosti finanční.

FERDINAND HELLER

Důstojnějšího representanta pro nastalou nám teď dobu masopustní, nežli je *Ferdinand Heller*, nemůžeme sobě ani vybrati. Připomínáť on nám časy, kdy bylo za nové doby v Čechách nejveseleji, kdy se tu od srdce zpívalo, ba kdy se tu skutečně *plesalo*. Kdož z pamětníkův prvních let šedesátých nevzpomíná si na první objevení se nového našeho salonního tance *Besedy*, — salonního tance, který se dosud v oblibě udržel, za nějaký rok již čtvrtstoleté jubileum své slaviti bude a zajisté také nadál v oblibě se udrží, — kdož nepamatuje se, s jakým jásáním tanec ten krásný přijat byl, a zajisté že každý ten pamětník přisvědčí, že vedle luzných figur tanečních nemálo k oblibě přispěla *hudba* Hellerova, založená na motivech národních! A kdož tenkrát nezpíval

s sebou Hellerovy *kadrily*, *Českou* a *Moravskou*, ozývající se denně v Praze po sterých hostincích a rovněž oblíbené po veškerém venkově českém! Zásadou Hellerovou bylo řídit se jenom dle zásad ryze českých, národu vrozených, a našemu národu *jest* právě vrozeno, že neodlučuje zpěv od tance, tanec od zpěvu. Heller chtěl svými zpívanými kadrilami, polkami atd. dosíci, aby veselé společnosti mohly sobě zatančiti i tenkrát, když nemají sboru hudebního; účelu toho skladby jeho také vskutku po mnohá leta dosahovaly. Od té doby pak jsme se my ovšem změnili — je ticho v Čechách, *jest* smutno; — zabručí-li sobě přece někdo, jen tak jakoby ze sna, píseň nějakou, je to »píseň beze slov«; zatančí-li si někdo, je to »tanec beze zpěvu«. Nu však bude jistě zase jinak! My čeští ptáčekové právě — »*pelícháme*«, nemůžeme tedy ani teď zpívati, — cítíme, že musí nám narůst nové peří, pevnější, ocelovější, k mohutnému letu, — nu a pak si zase ve volných chvílích k tanci zazpíváme a Heller přijde zas ku cti nové a velké.

Heller je pravá hudebnická nátura: ať jím zatočil osud jak chtěl, ať si Heller učinil životní plán jakýkoli sám nebo někdo jiný vymyslíl jej za něho, konec byl vždycky zas — pulpit notový. Ferdinand Heller narodil se ve Vlašimi roku 1824, kdež jeho otec byl vzorným učitelem a výborným hudebníkem. Ferdinand navštěvoval v Praze varhanickou školu a preparandu. František Škroup, skladatel písně *Kde domov můj*, byl upozorněn na jeho tenorový hlas a chtěl jej k opeře vycvičit; vyjednávání s rodiči zmařilo se však a Heller odebral se pak do rodiště své matky, do Jihlavy, kdež stal se pomocníkem učitelským. Odtud šel do Vídně na techniku. Seznámiv se tu s mladými vynikajícími umělci, jakými byli Hellmesberger, Heissler a j., zanechal techniky a oddal se výhradně hudbě; stal se učitelem zpěvu při Akademickém gymnasiu a navštěvoval konservatoř. Obcuje výhradně v kruzích slo-

vanských, sestavil tu sbor pěvecký, který účinkoval při slovanských koncertech a zábavách Hellerem pořádaných. Zde také pro velkolepé výlety psal na slova Dra Terebelského první své polky a kadrily.

Jako vychovatel a učitel synů barona Vaye přišel roku 1860 zase do Prahy. První vystoupení Hellerovo co ředitele tisíců zpěváků bylo zde — při příjezdu místodržitele Forgácse, kdy Heller vyzval lid ku zpěvu a za to již druhého dne do vyšetřování vzat byl. Měl být odstraněn z Prahy, za pomoci kancléře Vaye však na to nedošlo. Nato s přáteli Lukešem, Procházkou a j. zarazil spolek Hlahol, jehož byl po delší dobu ředitelem. Společně s Bedřichem Smetanou otevřel pak hudební ústav, a když Smetana šel k českému divadlu za kapelníka, stal se Heller sám majitelem ústavu a zůstal jím také až dodnes. Ústav jeho těší se zasloužené pověsti, že vystupují z něho žáci důkladně vzdělaní.

BENEŠ METOD KULDA

Čtyřicet let spisovatelské činnosti, jakou se B. M. Kulda honositi může, je zajisté nejen zásluhou, nýbrž i řídkostí. Samo povolání kněze jest namáhavé a nikoliv klidné; přidruží-li se pak k tomu povaha vlastenecká, beroucí živou účast na všem, co týče se národa a osudů jeho, stává se život již pohnutým, žíravým, a může se státi i bouřným. Bohudíky, že jsme měli za svého mladého národního rozruchu celou řadu kněží, kteří český lid milovali, ochotně za něj ve všech směrech pracovali, ba se i obětovali! A k těm náleží Beneš Metod Kulda.

Narodil se dne 16. března roku 1820 v Ivančicích na Moravě a na mladého jeho ducha za let dětských a později také studijních měli hlavní vliv slovušní To-

máš Procházka, pak Matouš Klácel a František Sušil. Hned jako bohoslovec psával Kulda do českých novin pod jmenem Skalkovič. Stav se kaplanem, upadl roku 1848 do vyšetřování pro zmaření volby poslance do Frankobrodu za obvod krumlovský, a účastnil se vůbec tehdejšího ruchu politického, jsa na př. také pilným spolupracovníkem Ohéralova Týdeníku. Roku 1850 jmenován duchovním správcem brněnské ochranovny pro zanedbalou mládež a byl jednatelem katolické Jednoty a Dědictví cyrilometodějského. R. 1859 nastoupil faru na Chlumu v Tábořsku v Čechách. Roku 1861 zvolen byl za poslance na sněmu českém za okres sedlčanský a votický. Roku 1870 stal se kanovníkem na Vyšehradě a roku 1874 jmenován arcibiskupským dozorcem školním pro obvod Nového Města pražského a pro Vyšehrad a později českého gymnasia v Žitné ulici a českého reálného gymnasia na Smíchově, kteréžto úřady zastává dosud.

Kuldova činnost literární byla neunavná. Mimo dopisy a články v četných časopisech a novinách — psalť Kulda i do našich Humoristických listů — vydal během 42 let více než padesát svazků různých samostatných spisů, jimiž mnohými posloužil čtoucímu lidu co nejvydatněji. Snad každý z nás, zajisté ale aspoň každý venkovan český měl některou z jeho knih v oblibě a zapamatoval si tedy dobře Kuldovo jméno. My zde uvádíme jen: Tři svazky kázání na celý rok — Moravské národní pohádky a pověsti — Písně a básně pro školy národní — Moravan, kalendář vydávaný Dědictvím cyrilometodějským (1852—1860) — Svatby v národě českém — Posvátná kazatelna, časopis kazatelský, 24 ročníky — atd. atd.

Podali jsme na tomto místě již několik podobizen českých knihkupců a nakladatelů, kteříž byli representanty starší a potom zase přechodní doby českého nakladatelstva; dnes dáváme podobiznu representanta doby nejnovější. A zajisté to representant co nejdůstojnější! Žádáme-li od nynějších nakladatelů svých vřelou lásku k národní věci, znalost moderního knihkupectví, znalost potřeb literatury i potřeb obecnstva, podnikavost, obětavost i jistou odvahu, jsou to vlastnos, které vedle neunavné píle a vzorné svědomitosti nalazáme u Jana Otta v plné míře. Neublížíme ostatním dobrým nakladatelům svým — a máme dobrých bohudík už celou řadu —, konstatujeme-li pravdu ostatně nepopíratelnou, že Otto je nynějšího času nejčinnější, — »primus inter pares«. Vždyť kdyby sám někdo nečetl a nevšímal si knih, alespoň z časopisů a z knihkupeckých seznamů musil by jmeno Ottovo mít zapamatováno co jedno ze jmen u nás v Čechách nejčastěji se naskytujících. Ostatně ví asi každý, jakou službu prokázal již Otto pěkné naší literatuře vydáváním stérých spisů cenných a dále přečetnými spisy velkými, jakými jsou Sedm let v Jižní Africe od Holuba, Národní divadlo, Čechy, Brehmův Život zvířat, Laciná knihovna národní, Doréova bible, Bibliotéka salonní, Zlatá Praha atd. Nyní připravuje se Otto docela k vydávání nového a velkého ilustrovaného Slovníku naučného.

Ottova činnost neobmezuje se však pouze na literaturu. Kdekoli české zájmy jeho sil potřebují, on jich přičiní všude s chutí i nadšením. Uvedeme jen běžně několik článků z dlouhého již řetězu neunavné činnosti jeho. Zařízení *Malice lidu* jest původní jeho myšlenkou. Ve spolku *Merkuru*, který jmenoval jej loňského roku pro dlouholetou výdatnou činnost a nevšední zá-

sluhy o český obchod vůbec svým čestným členem, byl zejména činným při zařizování *První občanské záložny* v Praze, jejíž místopředsedou byl po mnoho let. Nemenší zásluhy má o zřízení *Československé obchodní akademie* v Praze, jsa jedním z prvních její zakladatelů, po celou řadu let místopředsedou a posléze také předsedou družstva pro vydržování ústavu toho. Platných služeb konal Otto po delší dobu co člen sboru *obecních starších* a v radě král. hl. města Prahy, jsa sbory těmito volen téměř do všech komisí, zejména do komise finanční, školské, organizační a j. Scelení menších výpůjček obecních a přeměna jich na menší míru úrokovou (konverse) jeho jest zásluhou, a byla tato veřejným díkůvzdáním rady městské uznána v plné míře. Mimo to zastával už i jiné čestné funkce, jest posud výdatně činným zejména v pražské *obchodní komoře* a od roku 1881 je také předsedou *Gremia pražských knihtiskařů*. V této hodnosti měl často příležitost, aby osvědčil nejen bystrý rozhled v hájení zájmů stavu svého, ale též humánní svou snahu pro zájmy pomocnictva. Atd. atd.

Jan Otto narodil se dne 8. listopadu 1841 v Příbyslavi, kdež otec jeho byl městským lékařem.

GIULIETTA PALTRINIERI-BERGEROVÁ

My Čechové žijeme ve všem všudy teď ještě jen z minulosti: ve slávě, v duševní i mravní hodnotě, v osobní statečnosti, ba i ve veselosti a tanci — ano i v tanci! Vždyť je známo, že české panstvo bývalo proslulé nejen v turnajích, nýbrž také v plesových síních, a když podnikalo nádherné výpravy své na západ, až na Paříž a Remeš, zaznamenávali kronikáři měst, kde průvody zdržely se odpočinkem, pravé divy o tanečním umění

statečných pánů českých — viz o tom Waldauovo dílo o českých národních tancích. Již za Karla IV. sídleli v Praze zvláštní taneční mistři (zachovalo se nám i jméno jednoho z nich, pana Hanuše, jenž měl taneční svůj dům na nynějším náměstí Karlově), kteří i zámožnější kruhy měšťanské polérovali ve »vyšším« umění svém. Ale umění to nebylo něčím teprve z ciziny k nám vneseným, nýbrž rostlo ze základů vlastních národních tanců našich. Snad žádný národ na světě — nevyjímáje ani proslulý v tom ohledu národ španělský — neměl tolik různých a krásných národních tanců jako my, a podnes udržela se v lidu našem síla rozmanitých kroků i rytmů tanečních. Pozdější věky ovšem uložily národu »tance« zcela jiné než veselé a společenské, a dotyčné motivy a rytmy nedošly tedy dalšího rozvoje. V nejnovější době teprv ukázala salonní Beseda, jaká krása dá se vyvésti z národních tanců českých; avšak to byl pokus teprve první, jediný, a český národní tanec čeká pořád na ty ruce pomocné, které mají mu vykázati pravé místo v moderním choreografickém umění. Tanec povznesl se v nové době skutečně až na umění, spojil se s poesií, hudbou, výtvarnictvím, mechanikou a s jinými pomůckami moderního divadla, vyžaduje pro sebe ve všech těch směrech celé a značné talenty lidské a oddělil přesně svět tanečních umělců od kruhů tanečních diletantů.

Teprve když jsme dostali velké jeviště Národního divadla, mohlo také k nám zavítati to moderní umění taneční a přišlo k nám také hned v celé své dnešní slávě. Balety velké, jinde proslulé, osvědčily se krásou a přitažlivostí svou také u nás — nemusíme jich obecnstvu svému teprve zvláště zde vyjmenovávat. Ředitelstvo naše věnovalo jim výdatnou péči i patřičný náklad a v osobě p. Bergra našli jsme pro ně ihned také pravého mistra a v osobě výtečné paní *Paltrinieri-Bergerové* přední výkonnou sílu uměleckou.

Naše primabalerina náleží skutečně k nejpřednějším

miláčkům českého obecenstva. Veškeré její výkony jeví ušlechtilý sloh školy milánské, jsou plny přirozeného půvabu a diskretní elegance a postihují věrně i poeticky hudební, do baletu vkládané myšlenky. Paní *Paltrinieri-Bergerová* vytvořila nám také již hlavní úlohu v prvním *původním* baletu českém, uvedeném na jeviště Národního divadla, v Štědrovečerním snu (Královna vloček a Anděl míru).

Podobné milounké bytosti umělecké, proslulé baletiny, nemívají životopisův. Podobá se, jako by se bytosti ty ani nerodily, nerostly, — jsou pojednou zde, okouzlují zjevem a uměním, a pak zase odstupují do zátíší, nebo — při větší míře talentu — zapisují jméno své do historie divadelní, do dějin umění. Že ale jest už zvykem přinášeti na tomto místě také data životopisná, podotýkáme, že paní *Paltrinieri-Bergerová* narodila se dne 6. ledna r. 1866 v Miláně. S osmi lety vstoupila do velké baletní školy proslulého milánského divadla della Scala a od roku 1884 byla zaměstnána již v úlohách nejtěžších a nejpřednějších. Vystupovala pak na několika velkých divadlech italských, načež se podařilo získati ji pro naše divadlo Národní.

VÁCLAV ŠOLC

Václav Šolc. —

Jako bychom ho dnes ještě viděli před sebou! Tvář kostnatého tvaru. Pohled tvrdý a přece plachý, jaký bývá u člověka, který je si vědom svého duševního jádra, zároveň ale i toho, že svévolným chováním svým vyvolává si nepřízeň osobní i posudek přísný. Šat zpravidla jen nedbale upravený, krk v šátečku posunutém stranou, na hlavě lehká, laciná čapka. Zevnějšek nevábny.

V hostincích sedával u nejvzdálenějšího stolku, v nejtemnějším koutě. Na ulici mihnul se kolem tebe, nečekaje pozdravu, ale také sám ani hlavou nezakývna. Nejčastěji mohl jsi ho však nalézt za pozdní noci, třeba až někdy k ránu, na starém pražském mostě, jak tu po celé hodiny stál opřen o zděné zábradlí a díval se dolů do řeky, na hru šumně tísnících se vln, a po vodě vzhůru na ostrovy naše krásné, jež tonuly v modrém, bájeplném světle měsíčním. Nebo za noci někde na Hradčanech, nad Starými schody, nad Kajetánskou zahradou, jak vpíjel se do kouzelně krásného obrazu spící Prahy. Nebo třeba i někde pod keřem na Letné, kdež seděl zapředen ve své sny, divoké a zase tklivé, až tam pod širým nebem zemdlen usnul.

Divoký, divný, zajímavý, nešťastný člověk! Pravá hádanka. Řekli bychom: snad v jistém vzhledě obraz všeho tehdejšího našeho mladého lidu, do pitvornosti zatažený, do šeda vybarvený, — ale co jsme tím řekli? — Cítíme, že jen frázi, nejasnou i nám samým. Muž vskutku geniální, jehož geniálnost však nedovedla sobě vytknouti pražádných pravidel. Muž horoucí lásky k vlasti, jemuž však malicherné, neodolatelné choutky nedovolovaly přistoupiti k žádné trvalé pro vlast práci. Zběhl ze studií, zběhl ze spisovatelství, zběhl z herectví, na ničem se neusadil. Mihnul se po obzoru českém jen jako divoká kometa, ale síla jeho byla přece taková, že podnes lesknou se tu světelné jeho stopy.

Nejraději bychom Čecha Šolce přirovnali k Maďaru Petőfimu. Duch a srdce dvě sopky. Poetický směr zcela svůj, křišťálově národní. Jenže rozvoj byl ovšem různý: Petőfi pluje hrdě na světlém okeánu nesmrtelnosti, Šolc z ní zachytil jen jiskru jedinou. Byli bychom Šolcovi přáli alespoň tedy životní Petőfiův konec: smrt náhlou, v hrdinném boji, za vlast, a obestřenou přece zlatou rouškou báje, — ale Šolcova smrt byla tak nezastřeně smutná, umíral dlouho — až úzkostně dlouho!

Václav Šolc narodil se v Sobotce 23. prosince 1838 a

umřel tamtéž dne 14. července 1871. Vydal jen jedinou knihu, *Prvosenky*, roku 1867. Básně ty, doplněné a rozmnožené, vyšly ve vydání druhém brzy po jeho smrti, r. 1872. —

Proč sobě připomínáme Šolce právě nyní? Upřímně řečeno — jasně to nevíme! Snad proto, že v nynějším truchlém politickém stavu svém ohlížíme se sem tam, kdeže je pro nás přece ještě nějaký bod světlý, a tu že nám do duše zvoní ty Šolcovy Chaloupky české? Či proto, že na harfě našich pěvců počíná se teď konečně zas ozývat struna vlastenecká a tu že nám napadá Šolc, mistr té struny? —

Nechť si ale přečte čtenář Šolcovy *Chaloupky* a jeho *Dědovy vrásky* — snad přijde sám na to, cože asi nás přimělo ku vzpomínce.

FRANTIŠEK GREGORA

V té době, kdy s let padesátých na léta šedesátá duch český nanovo se probouzel, kdy jako mladý olbřím vztyčoval se a rostl do všech směrů, kdy veškerý venkov náš zápoliti počal s Prahou v pěstování umění i školství, tu staroslavné město Písek vyniklo rázem nad města jiná, ba vyniklo tak, že sobě tenkrát získalo až názvu »českých Athén«. A tu tehdy také všude po Čechách a hlavně v Praze pronášelo se přechoasto jméno Františka Gregory, proslulého hudebníka píseckého, nyní zesnulého. Byliť jsme v té době až pohnutlivě naivní: zdálo se nám hříčkou dosáhnouti stejného s jinými národy stupně ve veškerém umění třeba jenom ve lhůtě tří — nejvýše pěti let. Podobalo se nám na příklad, že jest pouze potřebí, aby nějaké percento našich spisovatelů věnovalo se dramatickému básnictví a několik zas hudebníků našich skladbě oper, a již že

také budeme míti divadlo a divadelní umění, kterému se zdiví svět. Z hudebníkův pak to byli zejména tedy Zvonař a Gregora, na kteréž jsme položili veškeru tu naději svoji. Oba byli najisto výteční hudebníci, oba byli také rozhodně talentovaní skladatelé, ale oba byli doznali zcela jiného rozvoje duševního, než jakého žádá tvorba dramatická, a dřímali-li odborný ten talent v nich, nedošel ani ku klíčení. Přece však arcí jména obou mužů zapsána jsou do dějin české hudby písmem trvalým, a když nyní, dne 27. ledna b. r., zemřel po svém soudruhovi Zvonaři také František Gregora, zaznamenávají časopisy veškeré: zemřel nám hudební klasik.

Skladeb Gregorových zůstalo nám snad as na dvě stě. Tiskem nevydáno jich právě mnoho; uvádíme zde jen jeho velkou mši pastorální, velké české Rekviem, pohřební písně, 12 písní z okolí strakonického, několik písní pro hlasy jednotlivé i sbory, Nauku o harmonii hudební atd. Avšak rukopisů chová pozůstalá rodina pravé bohatství. Jsou to hlavně větší i menší skladby kostelní, jichž je alespoň půlsto celé. Ze světských věcí pak chová se mnoho skladeb pro mužské a smíšené hlasy, *mnoho koncertů pro kontrabas*, skladby pro flautu a trombonu, transkripce operní pro kvarteta a orchestr, směsi různých slovanských písní národních atd.

Skladby Gregorovy a jeho význam pro českou hudbu vůbec dojde zajisté důkladného ocenění od našich odborníků — jsouť nám prací tou povinni. My zde dodáváme jen ještě několik dat z klidného jeho života.

Gregora František narodil se v Netolicích dne 9. ledna roku 1819. Měl studovat v Budějovicích pedagogium, avšak náklonnost k hudbě vítězila tu nad studiem literárním. Byl brzo výborný a hledaný hudebník výkonný a také se záhy pokusil v komponování. Z Budějovic odebral se do Vídně, kdež pracoval, studoval a namáhavým vyučováním se živil až téměř do roku 1848. Roku 1849 stal se ředitelem chrámové hudby ve Vodňanech,

roku 1851 pak dostal se za ředitele kůru do Písku, kdež setrval až do své smrti.

DR JOSEF KALOUSEK

V posledních bojích za rukopisy Kralodvorský a Zelenohorský vyniklo jméno Kalouskovo novým a svěžím zvukem: bylť on obhájcem Rukopisů nejvytrvalejším. Jeho články v Osvětě vyznamenávaly se nejen vědeckostí svojí, ale byly i pro každého laika pravou pochoutkou jasností svou, důmyslností, svou pádností a břitkou satirou. Jsme Kalouskovi za obranu jeho povděční, prokázalť nám službu značnou, byť on i sám nebyl asi vděčen náhodě, která svévolný vyvolala boj a strhla ho do vírů ryčných. Bylť tím velmi nemile vytrhován z přípravných prací ke kulturnímu dílu, jež si obral za účel svého života, totiž k sepsání *historie stavu selského v Čechách*. V odborných kruzích není o tom pochybnosti, že dílo to bude znamenité a pro pravé vylíčení českého národního ducha a českého lidu i osudů jeho předůležité: jméno Kalouskovo že se jím zapevní provždy. Význam Kalouskův roste vůbec s každou další prací jeho a je to výsledek neoblomné vůle, železné píce a neusínající energie, jaká jest základem Kalouskovy povahy a jevila se hned za jeho mládí.

Dr Josef Kalousek narodil se ve Vamberce 2. dubna 1858 z rodičů chudých. Vyučil se tkalcem, avšak starší jeho bratr, v Praze dlící, nabídl vyučenému již pomoci k studiím a Josef zanechal řemesla i šel do Prahy na českou reálku. Na reálce zanášel se soukromě také studiem latiny, a ačkoli byl pak již vstoupil na pražskou polytechniku, složil také ještě gymnasijsní zkoušku maturitní a dal se zapsati na filosofickou fakultu

university pražské. Roku 1868 byl už doktorem filosofie a odbyl také výborně zkoušku z děje- a zeměpisu pro vyšší gymnasia.

Roku 1864 vstoupil též do řad žurnalistických a byl činným v časopisech Národu i Národním pokroku. Roku 1871 habilitoval se za docenta českého dějepisu na universitě pražské, při zřizování české university r. 1882 jmenován pak mimořádným profesorem české historie a roku 1886 povýšen za profesora řádného. Mezitím stal se také roku 1872 profesorem na pražské vyšší škole dívčí a roku 1878 na městské střední škole malostranské. — Královská česká společnost nauk zvolila jej r. 1871 za člena mimořádného a roku 1887 za člena řádného.

Také politicky činným byl Kalousek jako sněmovní poslanec za venkovské obce okresů rychnovského a kosteleckého nad Orlicí v letech 1880 až 1883, totiž do rozpuštění toho sněmu. Nový sněm zvolil jej r. 1886 za člena správního výboru Českého musea.

Literárních prací Kalouskových, jak po časopisech roztroušených, tak i samostatně vydaných, je již dlouhánská řada. Neuvádějíc je zvláště, citujeme rádi slova, jež o Kalouskově významu byla napsána na místě jiném: »Jakožto dějepisec český má Kalousek zvučné jméno, poctivě zasloužené. Poctivou, nezdolnou pílí dopracoval se touženého cíle, aby mohl pracovati na poli dějepisném; dříve než do veřejnosti vstoupil, získal sobě řádné vědomosti linguistické a historické, a když vystoupil s prvními pracemi svými, byl mužem hotovým. Co rozhodně vyniká při čtení prací Kalouskových, jest jeho klidnost, kritičnost a střízlivost, a pak zvláště při spisech polemických, v nichž Kalousek jest neobyčejně šťastným, jasný sloh, určitost myšlenek a neuprosná logika, již odpůrce naše na poli dějezpytném odráží.«

»My starosta, rada a obecní zastupitelé král. města Písku, prohledajíce k tomu, že hodné, slušné a spravedlivé jest, aby mužům o vlast a národ náš zasloužilým prokazována byla úcta obecná, nechtějíce, aby námi co v tom obmeškáno bylo, nébrž jsouce žádostivi ve všem dobrém, poctivém a chvalitebném za příkladem našich milých předků kráčeti, známo činíme tímto listem přede všemi, že jsme ve shromáždění svém dne 30. prosince roku 1886 slovutného a vysoce váženého pána, pana Jana Procházku, předsedu c. k. krajského soudu v Písku, člena mnohých společností, šlechetného obhájce zájmů města našeho, za svého *čestného spoluměšťana* zvolili. Tomu na svědomí dali jsme...« atd. — Tak zněl diplom, podaný soudnímu předsedovi Procházkovi, loučícímu se s Pískem po *dvouletém* jen pobytu ve staroslavném městě tom krajském. A veškeré tamější úřadnictvo uspořádalo témuž muži velký banket a veškeré měšťanstvo sešlo se na poctu jeho také ještě ve své Měšťanské besedě, a sem pak docházely telegramy i z nejdlehlých míst píseckého kraje: »Ztrácíme ve Vás občana upřímného a soudce spravedlivého a litujeme z plna srdce ztráty té.« — »Projevujíce upřímné účastenství na dnešní slavnosti a želíce, že písecký kraj ztratiti musí tak výtečného úředníka, upřímného Čecha a vzorného lidumila,...« atd. — atp. — Sotva pak přibyl Procházka za svým novým určením do Prahy — jmenován presidentem zemského trestního soudu —, vyslovily se také zdejší listy s potěšením, že muži tak výbornému svěřen v Praze a v zemi úřad tak vážný i důležitý. Též my spěcháme tedy, abychom galerii svoji vyzdobili dnes již podobiznou jeho, ačkoli Procházka není ani politikem ani učencem, ani literátem ani jiným výkonným umělcem neb t. p., nýbrž státním úředníkem, a my jsme z oboru toho volili posud podobizen jen velice málo.

Za dvouletého tedy jen pobytu získal sobě Procházka v Písku takové již uznání skvělé. Mýlil by se však, kdo by myslil, že Procházka nebyl už dříve v kruzích velmi širokých znám i vážen. Již před dvaceti lety, když byl soudním ouřadníkem ještě zcela malým, byl s úctou jmenován v kruzích nad ním se vznášejících, byť mu veličiny ty tenkrát ani nebyly valně přály, a jmenován s úctou i láskou v celém obecně pražském. Byly to tenkrát zlé doby pro muže, který měl nezdolnou úctu k vlastnímu přesvědčení a ideální názor o povinnosti i spravedlnosti. Procházka osvědčil se co soudce vzorný, co povaha svatě zanícená pro vše, co pravé a spravedlivé. Tím konečně zvítězil — hradby vyšších míst před ním padly, on postupuje v hodnostech nyní s rychlostí, kteráž co odměna železné snahy jemu je krásnou splátkou, jiným pak pobídkou zajisté vábnou.

Jistý vynikající náš spisovatel, v Písku působící, trefně seřadil příčiny, pro které Písek Procházkovi při loučení vzdal poctu tak tklivou. Citujeme jeho slova, protože jsou charakteristická pro činnost Procházkovu *vůbec*: »Příčiny ty byly: že byl Čechem; že přiblížil se k lidu, z něhož vyšel; že bral podílu na jeho radostech i strastech; že byl vždy a ke každému vlídný a ochotný; že pomáhal každému toho potřebnému radou i skutkem; že věděl, on že jest zde kvůli lidu, ne lid kvůli němu; že vykonával své povinnosti nestranně, pevně a svědomitě, chodě vždy první do úřadu a poslední z něho, aniž zůstával pozadu v tom, co týkalo se duševního vývoje českého národa, jeho literatury, umění a vědy atd. Neporušitelný soudce, povaha nejryzejší a nejprímější, a přece laskavá.«

Jan Procházka narodil se ve Vamberce roku 1833. Soudní službu nastoupil roku 1857. Sloužil co soudní aktuár v Novém Městě nad Metují, pak po několik let v Litomyšli, kdež utrpěl ztrátou své mladistvé choti ránu nezhojitelnou. Roku 1864 stal se soudním adjunk-

tem v Chebu, odkudž dal se roku 1865 přeložiti do Plzně. Roku 1867 byl do Prahy přeložen a trestnímu soudu co vyšetřující soudce a votant přidělen. Roku 1871 stal se zde sekretářem a byl následujícího roku do gremia civilního zemského soudu povolán, kdež se stal roku 1877 radou zemského soudu. Roku 1883 byl povolán na výpomoc k vrchnímu zemskému soudu a stal se roku 1884 tamtéž skutečným radou. Koncem téhož roku byl jmenován presidentem krajského soudu v Písku a po dvou letech presidentem zemského trestního soudu v Praze.

FRANTIŠEK RYTÍŘ PŠTROSS — JOSEF HULEŠ

Dva mužové — v kratičkých lhůtách za sebou — byli tyto dny k věčnému odpočinku vynešeni z obvodu pražských měst, dva mužové, o nichž, kdybychom žili v dávných dobách klasických, bylo by se alespoň v den jich pohřbu najisto mluvilo ve všech domácnostech a rodinách, a otcové synům, starší mladým by je byli stavěli za vzor občanských ctností. Průvody pohřební obou byly slavné, za rakví každého z nich nešeny věnce a řády, a kdyby staroslavná naše Praha po způsobu antických měst mohla nejzdárnějším synům svým sama též udíleti opěvaný řád »občanské koruny«, také ten by se tu byl skvěl vedle vyznamenání ostatních.

Oba mužové, František Pštross i Josef Huleš, zemřeli ve věku vysokém. Jeden z nich, František Pštross, byl representantem starých, patriciovských rodů pražských, sloužících Praze již od věku prací a významem svým; druhý, Josef Huleš, byl representantem dorostu, jehož dostává se Praze z venkova, hlavnímu městu z veškerého národa, a jenž svěží svou, téměř neúmorňnou silou propracovává se tu k platnosti trvalé, na oslavu Prahy i veškerého zase národa. Oba v posledních

letech svého života stáli už v postraní veřejného života, jeden — František Pštross — pro ochablost vysokého stáří, druhý — Josef Huleš — pro těžkou nepřízeň osudu a také, což neradi zde pravíme, pro nevděk spoluobčanů svých. Onen skonal, vypiv náplň činného i spokojeného života; tento zemřel a zůstavil v nás pocit, že on byl hodnějším a lepším k nám než my k němu. —

František rytíř Pštross, otec někdejšího nezapomenutelného starosty měst pražských, narodil se 3. listopadu 1797 v Praze, kdež otec jeho v Jirchářích provozoval živnost koželužskou. Již v mládí vstoupil do závodu otcova a povznesl ho na první stupeň nejen v Praze, ale v celých Čechách. Záhy získal sobě všeobecnou důvěru občanstva a zastával mnohé úřady čestné. Již roku 1835 byl zvolen za člena sboru obecních starších a působil tu se vzácnou horlivostí plných padesáti let, až do r. 1884, obíraje se hlavně a se zálibou hospodářskými otázkami. V památném roce 1848 byl rytíř Pštross členem deputace vypravené k císaři Ferdinandovi do Vídně. — Nebylo téměř jediného českého podniku a spolku, aby obětovný Pštross nebyl býval při něm činným. Několik let byl též zemským poslancem za Staré Město. —

Josef Huleš narodil se dne 31. prosince 1813 v Rakovicích, tehdejšího kraje Prácheňského, jakožto dítě chudobných rodičů. Věnoval se obchodu a usadiv se v Praze nabyt zde roku 1842 práva měšťanského. Získal si řádnou a přímou povahou v krátké době důvěru svých spoluobčanů, byl r. 1848, když se po dlouhých dobách ponejprv zase zastupitelstvo pražské volilo, zvolen do sboru obecních starších, ve kterém zasedal až do roku 1850. Po druhé zvolen jest do sboru obecních starších r. 1861, odtud pak také do rady městské, a neunavná činnost, jakou v záležitostech obecních, jmenovitě pak v oboru obecního hospodářství jevil, pojistila mu hned z počátku rozhodný vliv ve vší správě obecní. Vzácné vlastnosti tyto došly uznání: císař udělil Hule-

šovi řád Františka Josefa, zastupitelstvo obecní pak zvolilo jej za náměstka purkmistrova. Zastávav úřad ten horlivě a chvalitebně, zvolen Huleš v květnu 1873 za purkmistra pražského. Po celý čas úřadování svého v čele obecní správy jevil Huleš péči o dobro obecné. Roku 1874 uvítal v Praze císaře a byl vyznamenán řádem železné koruny 3. třídy. Po vypršení tříleté lhůty, zákonem vyměřené, odstoupil Huleš, provázen úctou svých spoluobčanů. Za jeho purkmistrování dílem provedena, dílem počata jsou četná velkolepá díla ku zvelebení a okrášlení Prahy. Huleš byl také po delší řadu let až do r. 1876 přednostou pražské Měšťanské besedy a za jeho správy zakoupen jest dům a vystavěny i zřízeny nynější místnosti besední.

FERDINAND LAUB

Když náš Ondříček, dědic Laubovy slávy, naposledy v Praze koncertoval, ozvaly se oprávněné stesky časopisecké, že vlastní krajané vynikajícímu umělci svému ani nedovedou prokázati vážnosti zasloužilé, slovem: koncert Ondříčkův že byl obecenstvem prázdny. Ondříček může být proto klidný: neděloť se jeho velikému předchůdci a proslavenému vzoru také líp. Je tomu právě tak asi 20 let, kdy Laub, ozářený už slávou světovou a nemající více soupeře nad sebou, ba ani vedle sebe, po delší řadě let přibyl zase do Prahy. Byl ovšem v kruzích našich velice vítán a nechal se pohnouti, aby vystoupil na jevišti v meziaktech jakési české hry, před obecenstvem tedy českým. Koncert děl se v Novoměstském divadle. *Bylo děsně prázdno!* Kterí jsme byli přítomni, choulili jsme se studem, a lze říci, že z prvního aktu hry neslyšeli a neviděli jsme praničeho: báli jsme se téměř okamžiku, kdy Laub vystoupí před ze-

jícím domem a zrak jeho spočítá řádku nás několika věrných. Vystoupil s oním klidem, který byl šťastným údělem bytosti jeho, a hrál s onou dokonalostí, s onou vroucností a řídkým citem, který nepozorovaně loudil se z jeho houslí do všech srdcí a unášel duše všech přítomných.

Vzpomínáme sobě nyní na něho, v nynější té době koncertů, kdy domácí umění přece již šťastnějšího celkem dočkalo se času, kdy už plnívá častěji divadlo i velké síně koncertní a slaví triumfy svoje. A je zcela přirozeno, že paralelou dotýkáme se tu také Ondříčka, neboť životní i umělecký rozvoj obou měl podobu až nápadnou. Oba vyšli z prostých hudebních kruhů, oba téměř ještě co děti byli známi a už oblíbeni v domovině své, oba v cizině došli ale daleko většího uznání nežli mezi vlastními rodáky svými — přejeme Ondříčkovi, abychom brzy mohli říci, že on také již došel toho jména světového, jakému se těšil Laub.

Ferdinand Laub narodil se 17. ledna 1832 v Praze. Již roku 1841 slyšel ho slavný Ole Bull a prorokoval mu velikou budoucnost. Téhož již roku koncertoval také s velikou pochvalou po českém kraji. Zdokonalení svého došel pak v pražské konservatoři pod Mildnerem, kdež cvičil se do roku 1846. Hned první veřejné jeho vystoupení téhož roku v koncertu, uspořádaném konservatoří, mělo výsledek nejskvělejší: byliť tehdejší v Praze přítomni Berlioz a Ernst, a čtrnáctiletý umělec uvedl je přímo do nadšení. Rok nato nadchnul veškeru hudební Vídeň, odkudž vydal se na cestu po Německu, kdež všude slavil triumfy. Později konal hlubší ještě studie v nauce o harmonii ve Vídni a přijal tu engagement u divadla co sólista, v kterémž postavení setrval do roku 1850. Téhož roku koncertoval s úspěchem zcela neobyčejným po prvé v Londýně a od té doby vítězil téměř ve všech hlavních městech i předních hudebních sídlech evropských, nejčastěji opět v Londýně, ve Vídni, Petrohradě a j. Velkovévoda výmarský jmenoval Lauba svým

komorním virtuosem a téhož titulu dostalo se mu také v Berlíně.

Zvonař napsal o Laubovi: »Hra Laubova vyznačuje se jak neobyčejnou, v ničem nepochybující technikou, tak i zvláštní čistotou, svrchovanou krásou, jemností a tklivostí tónu. Směle můžeme tvrditi, že ve vlastnostech těch žádný ze souvěkých virtuosův Lauba nepřekoná.« — »Poslouchaje Lauba není posluchač technikou k žasnutí přiveden, nýbrž pravdivou výrazností, ušlechtilou prostotou a hlubokostí citu uchvácen.«

IGNÁC VOJTĚCH ULMANN

Praha roste, a sice nejen do délky a šíře, nýbrž také »do krásy«, jak se u nás říká. My — nechť již někdo dovolí nebo ne — vidíme v tom nový a vydatný důkaz pro duševní nadanost našeho lidu. Důkaz je jednoduchý: Stát, staví-li vůbec něco v Praze, nečiní přítomně ani dy nárokův na stránku estetickou, toť známo. Země činí taktéž vždy jen nároky velice skromné. Šlechta česká pak osvědčuje se i v tomto směru co *nečeská* a staví raději nákladně a krásně ve Vídni než v Praze. Zbývá tedy jen sama pražská obec a to, co »národ sobě« staví ve hlavním městě svém, — zbývá tedy občanstvo české, *národ český*, podporovaný dobrou vůlí, vzácnou pílí a zcela obzvláštním talentem svých synův *umělcův*. Česká snaha a český talent okrášlily Prahu během necelých tří posledních desítiletí řadou budov provedených krásně, ano i geniálně.

Nebylo by dobře, kdybychom v ruchu svém nynějším, nejnovějším, nevzpomněli sobě na jednoho ze stavitelů svých nejnadanějších i nejšťastnějších, který tu ještě před několika jen lety byl v činnosti plné a Prahu vyzdobil pracemi ceny trvalé. Mínilme *Ignáce Vojtěcha Ulmanna*.

Ig. V. Ulmann narodil se 21. dubna 1822. Jeho otec byl zámožný měšťan pražský a určil syna opět pro řemeslo, a sice pro špendlíkářství. Syn řemeslu se vskutku vyučil, nato ale oddal se studiím technickým v Praze a ve Vídni, kdež vstoupil pak také na akademii výtvarného umění, jsa žákem Siccardsburgovým a van der Nüllovým. Tam také spřátelil se s krajanem svým V. Barvitiem, s nímž později se i sešvakřil. Z Vídně odebral se Ulmann do Mnichova, kde žil v přátelském styku s Václ. Levým, Josefem Mánesem a Bonaventurou Genellim. Delší cesty, jmenovitě po Itálii, dotvrdily lásku jeho k ušlechtilé renesanci, a Ulmann vrátil se pak do Prahy, aby zde působil prakticky.

Prvním jeho dílem byla krásná stavba *české spořitelny*; jeho plány obdržely cenu první a přednost před návrhy mistrů nejproslulejších. Do tétož doby náležejí také ještě: *palác Lažanského*, *hostinská budova na Letné*, *Vyšší dívčí škola česká* a bývalé *české divadlo Prozatímné*. V letech padesátých svěřeno mu také provedení krásného *cyrilometodějského chrámu v Karlíně*.

Do druhé a zralejší periody Ulmannovy spadá stavba *českého polytechnika*, kterouž stát převzal, ale dle původních plánů asi neprovedl až do konce, ponechav budovu v nynější kusosti nepochybně pro další desítiletí. Dále zbudoval Ulmann osobní *nádraží dráhy Františka Josefa*, *vilu Lannovu v Bubenči*, *úřadovnu dráhy Buštěhradské* a *palác Šebkův*.

V plné síle své životní zvolil nato Ulmann, milující především nezávislost, život v soukromí a vyhlídl pro sebe i rodinu svou venkovské sídlo na Dubenci u Příbrami, jehož více neopustil.

Jako četní jiní vynikající sochaři naši (Šimek, Myslbek atd.) je také Bernard Seeling synkem pražským. Snad je to náhoda, spíše ale bychom soudili, že sám řídce monumentální ráz naší krásné, tiché Prahy, který také v buzení talentů literárních, básnických se osvědčil, měl a vždy též nadál míti bude značný vliv na dřímající v mladých duších nadání výtvarné, že je přivede k rozpuku a vnukne jim snahu po umělecké dokonalosti co největší.

Více než popud, ovšem mohutný, Praha mladým těm talentům nepodává, a popud ten spočívá jak v rozloze města, přirozeně krásné, tak v architektonickém jeho rozvoji. Soch a jiných skulptur je tu pořádku. Snad ale ještě řídčeji je — zakázek pro mladší i starší sochaře naše, při nichž by tito osvědčovati mohli sílu svoji. Než i v tom doba nejnovější jeví přece už jakýs pokrok a poskytl Wagnerovi a Myslbekovi, Maudrovi a Seelingovi, Strachovskému a j. j. alespoň trochu příležitosti, by dokázali, kam míří a seč také již jsou.

Bernard Seeling je taktéž teprve v rozmachu talentu svého, ale jméno jeho již proslulo. Zvláště za doby poslední vynikl řadou prací krásných (hlavně těch, které určeny pro výzdobu Prašné brány), a lze vidět, že síla jeho stačí na podniky a práce velké, jichž aby se mu záhy dostalo, srdečně si přejeme. Jeť to předně jakýsi ráz skromnosti, který se při dílech jeho zamlouvá. Žádná jeho komposice se divákovi nevnucuje; ale zahledíme-li, vmyslíme-li se do ní, je nám brzy, jako by dílo to ani nemohlo být jinak myšleno, jinak pojato a provedeno, než jak učinil Seeling. Jeho práce v ničem nemají hledanosti, ve všem jsou přirozené a vpravdě jsou monumentální.

Seeling narodil se r. 1850 dne 12. března na Hradčanech v Praze. Roku 1875 obdržel nadaci Klarovu a od-

cestoval do Italie. V Římě pobyl po tři roky. Od listopadu 1878 žije v Praze.

Práce jeho jsou: Poprsí kardinála Schwarzenberga. — Relief sv. Jiří na Řipu. — Model sochy hraběte Frant. Ant. Šporka. — Oprava soch Braunových v Kuku. — Portál presidia na radnici Staroměstské. — Skizza pro pomník sv. Václava. — Pylony při uvítání korunních manželů. — Sochy Důstojnost a Pilnost pro město Josefov. — Šestnácte soch pro Prašnou bránu, a sice: Adam, Eva, Sv. Prokop, Sv. Vojtěch, osm andělů hudebníků, Moudrost, Síla a (v práci se nalézající) Karel IV. a Přemysl Otakar II. — Poprsí Cherubiniho pro Rudolfinum. — Madona pro hrobku páně Haklovu a Anděl vzkříšení pro hrobku p. J. Doubka v Litni.

FRANTIŠEK SEQUENS

»Až tuhle Sequens vrátí se z Říma, musí nám Barvitiis vystavět kostel, a Levý a Sequens nám jej vyzdobí sochami a malbami. Nikdo nebude smět pak říci, že nemáme také v Praze nejprísnejší sloh církevní, a cizinec bude se domnívati, že zabloudil do některého koutu v Římě.« — Toto položertovné proroctví pronesl Dr. Ambros kdysi v letech šedesátých, a sice v umělecké výstavě před obrazem, jejž byl Sequens z Říma zaslal.

Proroctví Ambrosovo splnilo se jen částečně: Levý zemřel nám příliš záhy, a jenom Barvitiis a Sequens mohli vskutku potom pracovati společně na stavbě a výzdobě chrámu, a sice chrámu svatováclavského na Smíchově. Sequens stal se opravdu specialistou v umění. Je pro kostelní práce hledán a vážen; přece však lze říci, že díla jeho nejsou dosud oceněna dle plné zásluhy své. Jeť jeho směr vzdálen uměleckého ruchu moderního a nehoví ničím zálibě tak zvaného velkého

obecenstva. Však bude najisto v budoucnosti uznáno všeobecně, že veškeré práce Sequensovy mají individuální význam, uměleckou váhu a cenu značnou.

Frant. Sequens narodil se roku 1836 v Plzni. Studoval od r. 1853 na malířské akademii v Praze, pak v Mnichově a Antverpách, načež trávil pět let v Římě. Roku 1869 vrátil se do Prahy, kdež od několika let působí jakožto profesor na malířské akademii.

Hned v Římě pracoval Sequens předlohy pro emaily na *hlavní oltář u Sv. Víta* v Praze. Zde jsou též od něho okna v kaplích Valdštýnské a Clam-Martinské a dalších ještě 6 malovaných oken ve dvou kaplích jiných, pak polychromie na stěnách kaple Clam-Martinské. — Do *votivního kostela* ve Vídni pracoval předlohy pro velké okno lodní, věnované knížetem Adolfem Schwarzenbergem (Martyrium sv. Václava a české patrony), pak dvě menší okna, věnovaná kardinálem olomouckým a opatem rajhradským; mimo to 9 předloh k emailovým obrazům pro hlavní oltář. — Do *smíchovského kostela* pracoval předlohy pro okna veškerá, a předloh těch užívá nyní inšprucký ústav na sklomalby pro katedrálu v Natchez v Americe. Taktéž ve smíchovském kostele prováděl na stěnách malby figurální. — Posledně opravoval Sequens malby v kapli na *radnici pražské*. — Pro arcivévodu toskanského maloval čtyry obrazy církevního žánru; značná řada jiných obrazů téhož žánru nalezá se v různých rukou, takž v děkanském chrámě plzeňském, v obrazárnách pražských atd.

KLEMEŇA HANUŠOVA

Snad není dnes ani jediný přemýšlející člověk, který by nebyl o tom přesvědčen, že tělocvik je pro mládež důležit, a je-li důležit, že důležitost ta platí pro pohlaví

oboje, pro mládež jak mužskou, tak ženskou. Zajisté ale každý přemýšlející se také podiví, že *dosud* přece tělocvik v některých zemích kulturních pěstován na školách jen velmi skrovně, tělocvik dívčí pak že zanedbáván téměř všude. Nikdo sice nevyslovuje se proti němu v theorii, ale v praxi jsou hned námitky desateré: že děvče tělocvikem příliš mužatí, že tělocvikem ztrácejí děvčata nutného jim smyslu pro pohyb estetický atd. Zajisté ale mluví tak jenom ti, kteří sami nemají pravého estetického smyslu a jimž šouravá chůze a nesmělý, líný pohyb líbí se více než pohyb svěží, chůze pevná, tvář přímá a hlas upřímný a zvučný! Řekové, v estetice zajisté měrodatní, už před dvěma tisíci lety dali příklad, jakže rozuměti máme kráse ženské, a jejich bohyně, pokud je známe, věru nestůňou choře vyvinutými těly, rovněž jako madony a jiné nebešťanky malířův nejslavnějších ani dost málo nevypadají, jako by byly staženy korsetem nebo byly si špalíčkovou chůzí navykly špatné držení těla. — Důležitější než dojem krásy je ovšem *zdraví* samo — toť přece nepopíratelno, že na zdravých matkách visí zdraví a štěstí příštích pokolení! Veškeré nynější vychování našich děvčat hledí však jen k tomu, aby děvčata »seděla tiše«, aby seděla »slušně«, pořád slušně ve škole, doma, ve společnosti — slovem pořád a všude. Toť je náš hoch i v těsném krunýři městském přece jenom vždycky šťastnější!

Také u nás dívčí tělocvik je téměř ještě v počátcích. Žeť pak dosaženo v Praze alespoň již něčeho, že zdravý náhled proklesťuje sobě vždy širší a volnější dráhu, toť téměř jedině zásluhou slečny *Klmeny Hanušovy*, první cvičitelky Tělocvičného spolku paní a dívek pražských a učitelky tělocviku na ústavě ku vzdělání učitelek v Praze. Jako u nás obyčejně celá tíha věcí i důležitých spočívá jen na síle jedině, takž i tělocvik dívčí a budoucnost jeho spočívá jedině v ruce slečny Hanušovy. Ona musí sama učební předmět svůj provádět

nejen prakticky, nýbrž také theoreticky, musí být sama nejen učitelkou a cvičitelkou, nýbrž i spisovatelkou literatury své odborné.

Sl. *Klemeňa Hanušova* narodila se ve Lvově 19. března 1845. Prvého vzdělání obdržela od otce svého I. J. Hanuše, načež se vzdělávala pro hudbu a řeči. Od dětství cvičila u J. Malypetra v Praze. Roku 1866 byla vyzvána, aby se zúčastnila přednášek o soustavě tělocvičné, které konal Dr Tyrš ku vycvičení cvičitelek; od téhož roku vyučovala pak v ústavě jeho, vzdělávajíc později i potřebných učitelek již sama. Když roku 1869 zařízen *Tělocvičný spolek paní a dívek pražských*, stala se tu prvou cvičitelkou, převezmouc technické řízení spolku, v němž mimo slečny co členy a žákyně cvičily také dívky z *ústavu hluchoněmých*, a sice do roku 1880. O prázdninách roku 1874 řídila běh tělocvičný pro učitelky pražské, načež od roku 1874/5 až na doby nynější též vyučování *tělocviku dívčích tříd* škol obecných novoměstských, jež tělocvičen neměly; od roku 1885 pak koná také cvičení orthopedická, jimž rokem 1886 získána laskavá rada MUDra R. Schwarze. Od letoška pak řídí sl. H. též rejdiště malých dítek.

Roku 1872 vydala slečna H. *Dívčí tělocvik. Cvičení prostná*. Roku 1877 znova tatáž *Cvičení s písněmi a hrami*. Roku 1878 *Cvičení pořadová*, sešit první, a roku 1879 sešit druhý s písněmi a hrami. 1883 *Dětský tělocvik* a 1885 *Hry míčem*.

Třetí a závěrečná část Dívčího tělocviku, totiž *Cvičení nářadová*, nalezá se právě v tisku. Spis tento, určený pro ústavy učitelské, školy a spolky tělocvičné, vyjde asi za měsíc a bude o všesokolském sjezdu vítaným darem zvláště našim Američanům, jichž ženy a dcery pilně si hledí tělocviku.

Kdyby ani nebyl slovutným spisovatelem a nejproslulejším žurnalistou slovanským, kdyby ani nebyl velkým Rusem a uvědomělým Slovanem, kdyby ani nebyl nám Čechům prokázal slovem svým někdy služeb dobrých, to jediné, že je nyní u Němců nejneoblíbenějším mužem tohoto světa, stačilo by, aby Katkov nám byl mužem milým a vzácným. Vímeť, jaké blahé záměry mají Němci vůči nám Slovanům, a že se jim vidí Katkov býti záměrů těch překážkou nejmohutnější, činí ho již pro nás mužem velkým.

Netiskneť se ani jediné číslo německých, po celém Německu i mimo ně znemravnělých, zežidovělých časopisů, aby v něm nebylo uvedeno jméno Katkova, ovšemže se vši možnou příhanou. Významno jest, že největší příhanu, kterou mu mohou učinit, kladou do jména — »panslavista«!

Ale tím arci vyznačují celý Katkovův význam, jakožto zásadního nepřítele pangermánských snah, čelících ku zhoubě všech slovanských kmenů. Katkov jest pravým vtělením ruského, národního uvědomění, on prohlídl, do jakých nesnází přivedla Rusy dosavadní germanofilská politika, on ale také má tu váhu osobní, která ideu národní dovésti může až ku zralosti samé. Sám car jest jeho »vychovanec« a poslouchá jeho rad a plánův. Politická váha jeho je tak značná, že překonává i váhu samého Giersa, ředitele zahraničné politiky ruské. A národ ruský stojí většinou svou za Katkovem, jenž téměř již po čtyřicet let jakožto žurnalista řídí na Rusi mínění veřejné.

Michal Nikiforovič Katkov narodil se v Moskvě roku 1818. Vzdělával se na školách středních i vysokých, studoval doma i v cizině, procestoval evropský západ a stal se pak sám docentem universitním a roku 1850 redaktorem časopisu Moskovskije vědomosti. Vydal

řadu důležitých spisů učených, ale hlavní svou činnost soustředil na Moskevských vědomostech, jež přešly do jeho nákladu, i zvelebil je tak, že staly se skutečným obrazem a zástupcem národních snah ruských. Jeho časopis tlumočí věrně pravé smýšlení uvědomělých a inteligentních Rusů, udává směr politice národní, a požívá takové vážnosti, že i ruská vláda bývá přinucena všimati si jeho rady. Katkov jest též odhodlaným bojovníkem za práva ostatních slovanských národů, a zejména českých snah našich často vřele se ujal.

JAN STANĚK

Jarní upomínka. Na tu nejprvnější ranní dobu rozbřeskující se nové literární činnosti, kdy stará, před r. 1848 píšící generace byla se téměř úplně již odmlčela a po nových pracovnících nebylo skoro ještě ani tuchy. Tenkrát Mikovcův Lumír sice již se pokoušel o buzení a soustředění nových sil, ale samostatně vydaná kniha básní náležela mezi pravé zvláštnosti; byl to zjev, který se ukázal teprve vždy zase během asi dvou až tří let, — pravé zapípnutí ptačí za šerého rána. A v té době tedy, roku 1851, vyšly *Básně Ivana Bohdana Staňka*. Byly to výtvořky skutečného básnického talentu? *Byly*, a způsobily v čítajícím, hlavně pak mladém čtenářství českém dosti rozruchu. Jak svými osudy, jež jim připravila kritika, tak svým obsahem vlasteneckým, přímo směly na dobu absolutistickou, po roce 1848 nastalou. Ovšem — vyzrálého v té knížečce nebylo právě mnoho. Staněk neměl ještě osobitého směru svého, byl zřejmým nohsledou Čelakovského, hlavně téhož Ohlasu českých písní a Růže stolisté, zápasil žalostně s veršem i rýmem, ale básnický cit nebylo lze mu upříti. Nad ten cit básnický arci vítězila cit vlastenecký, a praví-li Staněk

v předmluvě k oddílu Ozvěna z Lutova, že psal naladěným častým pohledem s Lutova na Sázavě do té kotliny památné, kde roku 1420 dne 29. května byl Žižka z Trocnova císařské vojsko na hlavu porazil, nebyla to pouhá fráze, nýbrž výron duše mladistvé a skutečně hrdinné, jež se osvědčila i později. Bylť totiž Staněk roku 1861 poslán také na říšskou radu a tu nesměl před ním nikdo sobě dovoliti takových urážek českého národa, jakých sobě dovolují tam dnes proti nám; takový utrhač byl by měl jistě hned Staňkovo vyzvání a s ním souboj na krku. Jeť právě velký rozdíl mezi nynějškem a dobou onou, přec jenom — nedávnou.

Básnický talent Staňkův nedošel dalšího rozvoje, neboť Staněk obrátil pak činnost svoji ve směr již praktický. Zůstal sice literárně činným, avšak pozdější práce byly už jen vědecké, lučebnické.

Jan Staněk narodil se 29. května 1828 v Poříčí na Sázavě. Vzdav se studia práv pro politické opletání, oddal se chemii, a studovav nějaký čas v Paříži, dostal se roku 1857 za profesora lučby na českou reálku v Praze. Roku 1861 byl zvolen do sněmu zemského a pak na říšskou radu. Roku 1863 redigoval v Praze politický časopis Pozor. R. 1867 dostal se za profesora lučby na polytechniku pražskou. Dne 23. května 1868 zemřel. Spisů lučebnických vydal as patero; některé ještě nedokončené zůstavil v rukopise.

Vracíme se ještě jednou ku Staňkovým básním. Rok 1848 velice k tomu přičinil, aby ideelní dříve vzájemnost slovanská dostala se do živějšího proudu. Hlavně však tenkrát rozkvetla ve mladém světě pražském láska k Jihoslovanům, jichž tu dlívala na studiích vždycky celá četa. Lásce té dal Staněk také ve svých básních výraz vřelý a citujeme zde jednu z nich, zároveň na důkaz, že Staněk měl skutečný básnický talent:

Nad Balkánem

I

Letí sokol nad Balkánem,
do doliny hledí,
děvice kde žalostivá
u pramenu sedí,
u pramenu
na kamenu. —
Jak sokola uviděla,
takto k němu promluvila:
»Sokole, co vidíš, milý,
s oné vrátké výše?«
»Dušanovy, Lazarovy
rozbořené říše.«

II

Letěl sokol nad Balkánem,
do doliny hleděl,
kdežto junák poraněný
na kamenu seděl,
na kamenu
u pramenu
junák sobě rány vymyl,
k sokolovi takto mluvil:
»Sokole, co vidíš, milý,
s oné vrátké výše?« —
»Zárod vidím pod Balkánem
jedné svorné říše!«

P. ANTONÍN BUCHTEL

Stavba Českého musea se dovršuje, jen krátkou dobu ještě a země bude míti musejní budovu jí důstojnou. Ovšem ale by nám nebyla ani nejnádhernější budova ničím platna, kdyby také vnitřní její poklady, sbírky musejní, nebyly *důstojny* bohaté a slavné té naší země. Ve směru tom slibují sobě mnozí v nové budově taktéž nový a dosud netušený rozkvět, a jiní rádi jim v tom příkládají víry. Říkalo se dosud, kdykoli stěžováno sobě na jakousi ztrnulost, ba i na patrné krnění České-

ho musea, že tím vinna jen obmezenost místností dosavadních, nedovolujících ani přístupu ku všem pokladům našim a tedy nepřipouštějících také studií a jiného prospěchu z nich. Tolik je jisto, že některé naše sbírky musejní jsou *vskutku* bohaty, takž knihovní, paleontologické, numismatické a j. j.; rovněž ale jisto je, že sbírky jiné potřebují doplnění a pěstění ještě značného, jako na př. zase sbírky archeologické, umělecké a j. Země bude muset přinášeti stálých a pilných obětí pro obohacování Musea; ale těchže obětí, ba snad ještě větších, třeba očekávati také od osob soukromých, *ode všech kruhů vlasteneckých*. Musí se tatáž obětovnost *opakovati*, která tak krásně zazářila při samém zakládání Musea, a tatáž obětovnost musí u nás povstati a se udržeti, jakáž na tak mnohých místech v cizině udržuje ústavy co největší: musea, akademie, zoologické zahrady atd. Interes obecnstva musí být co nejvšeobecnější, každý musí na zdar našeho Musea *pomýšlet* a za čest sobě pokládat, přispěje-li k jeho obohacení ať již jakoukoli věcí. Jestliť toho ve vlasti naší a v českých rodinách věru dosti, co stojí ještě za uschování v zemském museu, a Čechů inteligentních je ve všech končinách světa také dost a mohou od nich docházeti příspěvky co nejzajímavější.

Mnoho-li v tom směru prostředky zcela skrovnými dosíci lze, dokázal P. *Antonín Buchtel*. Jeho sbírka *starých hudebních nástrojů*, kterou svého času Českému museu daroval, došla obdivu na světové výstavě vídeňské a vykazuje jednotlivé kusy ceny takové, jakými se ani nynější odborná výstava v Lipsku vykázati nemůže, a bude zajisté vždycky jednou z nejzajímavějších našich sbírek. A jak už řečeno, byly prostředky sběratelovy přece jen zcela skrovny, sběratel nekonal ani zvláštních pro svůj účel cest, ale byl ovšem bdělý při všech příležitostech, kdy se něco zachovat a získat mohlo.

Antonín Buchtel narodil se v Pastvinách dne 4. kvěť-

na roku 1803 a zemřel dne 1. března roku 1882. Na kněžství vysvěcen byl roku 1826. Stal se farářem v Kyšperce, vikářem obvodu králického, čestným měšťanem v Kyšperce a Králíkách, radou a přisedícím biskupské konsistoře královéhradecké atd.

Byl velikým přítelem hudby a vyznamenal se sám také skladbami zdařilými, hlavně pro piano a citeru.

Připomínáme dnes Buchtla a jeho nám všem daný skvělý příklad jakožto příklad *časový*.

JOSEF MATYÁŠ TRENKWALD

Kdykoli výročně otvírají se brány umělecké výstavy pražské, vzpomínáme mimovolně zpátky na doby před nějakými dvaceti a více lety. Ne snad že by byly výstavy tehdejší a ještě starší vyznamenávaly se zcela neobyčejným bohatstvím — bývalyť dosti zřídka obesílány výtvary významu velkého —, ale jedna věc přece nás vždycky zajímala v nich: české malířství historické, *český* žánr. Snad nebyla výstava v tom směru rok co rok obeslána něčím zrovna znamenitým; avšak *vždycky* tu bylo alespoň několik obrazů nebo skulptur, které poutaly oko i mysl diváků českých národním významem svým. A nyní se stává, že díla taková, nehledíme-li k pokusům akademikův mladých, *zcela* schází. Zavládl také v malířství českém více než třeba »moderní směr«, který též básnictví naše přespříliš ovládl a tím literaturu odcizil lidu a obmezil blahodárnou účelnost i účinnost její. Najisto však nastane brzy jak v literatuře, tak v malířství renesance nutná a v malířství stopy její už rozhodně se jeví: studiem historického i moderního žánru, studiem národních motivů atd.

Výročně sobě tedy vzpomínáme také dřívějších ma-

lířů historiků a téměř rok co rok přinesli jsme v této galerii své obraz a vzpomínku na některého z nich. Ještě nám jich schází do úplnosti několik, mezi nimi Josef Mat. Trenkwald. Není sice už delší dobu mezi námi činným, bylť z učitelského postavení svého v Praze vzat k učitelskému úřadu ve Vídni, avšak jmeno jeho vyslovuje se napořád dost často. Připomínají nám je umělecká díla jeho v obrazárně Rudolfinu, jeho freska v hradčanském Belvedéru, malovaná okna v chrámě svatovítském, práce v chrámě karlínském, malby v gotickém kostelíku podmokelském, naším Mockrem tak krásně provedeném, atd.

Josef Matyáš Trenkwald narodil se v Praze roku 1824. Studoval zde a ve Vídni a setrval pak pět let také v Itálii. Roku 1865 povolán za ředitele akademie do Prahy. Z jeho děl uvádíme hlavně: *Venkované na útěku*, obraz olejový, zakoupený od České umělecké jednoty; *Výjev ze selských válek*; *Podloutníci šumavští*; *Bitva lipanská*; *Tetzellovo kázání o odpustcích*; *Odřeknutí se trůnu knížete Vladislava ve prospěch jeho bratra Přemysla Otakara*; *Karel IV. v Pise přepaden*; *Založení pražské university*; *Bitva husitská*; *freskové malby v apsidě karlínského chrámu* atd. atd.

LEOPOLD STROPNICKÝ

Dnes se nám text k podané podobizně těžce píše. Přinášíme *Leopolda Stropnického*. Chtěli jsme tu podobiznu přinésti už dříve, odložili jsme ji však zase pro osoby jaksi časově nalehavější, a právě nyní, kdy rozhodnuto tedy už o konečném uveřejnění jejím, stala se podobizna Stropnického sama bohužel časově co nejnalehavější: osud těžce ulehl na oblíbeného našeho pěvce a není českých kruhů, aby v nich nebylo co nej-

živějšího soucitu. Chtěli jsme Stropnického, nejvýtečnějšího nyní pěvce našich národních písní, podati ke dnům svatojanským, tedy k době, kdy dříve po koncertech a slavnostech pražských národní píseň slavívala nejsrdečnější triumfy svoje; i činíme tak, ale v jiné náladě, než v jakou jsme byli doufali.

Jak známo, ranila Stropnického před několika teprve dny na půli těla mrtvice. Jakkoli lékařové slibují si obrat brzký a šťastný a jakkoli přejeme si ovšem s veškerým obecenstvem českým, aby naděje lékařů vyplnily se záhy už v míře vrchovaté a Stropnický zanedlouho vrácen byl uměleckému působišti svému: přece je prozatím dojem svírající a my zde píšeme ještě pod dojmem tím. V případě takovém však stává se i nejochotnější péro vždy hned neochotným. Chvála ztrácí přívětivého svého úsměvu a je jakoby obestřena šlojířem šedým. Ba peru přičí se i sama chvála nejspravedlivější, jako by se ostýchala hlásiti se v okamžiku, kdy přece někdo by ji považovati mohl snad za pouhou jen soustrast.

Na štěstí není tomu ani tak dávno, kdy v jiném časopise českém o Stropnickém pronešena byla slova co nejsympatičtější. Kdy tamtéž právem řečeno, že Stropnický je z těch nečetných našich umělců výkonných, kteří dovedli se vžít do *všech* radostí i strastí českého života a sloužit českému lidu *vždy* co nejochotněji a veškerou silou svojí. Slova ta byla vskutku jen ohlasem veřejného mínění a budou se zajisté brzy zase moci opakovati po veškerých časopisech českých, jakmile Stropnický povolání svému bude zase znova vrácen.

My pro dnešek obmezujeme se z příčin výše naznačených jen na nejprostějších několik dat. Leopold Stropnický narodil se dne 31. prosince 1845 v Praze. V hudebním směru byl prvním jeho vychovatelem ředitel kůru Labler, později Pivoda, pak Lev, konečně Frontini. Roku 1872 vystoupil Stropnický po prvé na jevišti českém, a sice v Auberově opeře První den štěstí.

Později stal se členem Derviesova pěveckého sboru v Nizze. Roku 1875 vrátil se k českému divadlu do Prahy a náleží od té doby napořád opeře české, vykonav jenom roku 1882 s Ondříčkem delší uměleckou cestu po ruském Polsku a po Haliči.

Opery, v nichž Stropnický hlavně byl dosud zaměstnán, jsou: Libuše, Afrikánka, Lohengrin, Aida, Hugonoti, Hubička, Dimitrij, Nevěsta messinská, Noc ve Florenci a Tajemství.

KAREL MENSINGER

Po roku 1848 měli jsme také zas malou politickou emigraci svoji. Několik mladých mužův, kteří buď měli příčinu vyhnouti se panujícím tenkrát vojenským soudům, nebo dobrovolně vyhýbali se stísněným poměrům zdejším, rozsadilo se po cizině, částečně vyhledávajíce si nové sídlo pevné, částečně zahajující život už provždy kočovnický, světoběžný. Předním reprezentantem českých kočovníkův byl známý Preiss, který skončil tušíme asi před 7 lety na prériích amerických jakožto potulný kolportér spisů českých a jenž předtím byl zcestoval téměř celý svět, ba byl také celou řadu let francouzským důstojníkem cizinské legie v Alžíru. A předním reprezentantem pevně usedlých a zakotvených byl zase a dosud je *Karel Mensinger*, od roku 1848 nepřetržitě žijící v Miláně a tam jakožto úředník Ambrosiánské knihovny a také jako žurnalista velmi pilně činný. Karel Mensinger zůstal vždycky v čilém literárním spojení se svým domovem, jeho jméno dosti často se uvádívá v časopisech českých; a kdokoli z Čechů zavítal kdy do Milána a pozdržel se tam, každý zajisté poznal starého Mensingra i proslulou jeho ochotu ku všem krajanům. Mensinger je nyní už víc než 70 let

stár a oslaví příštího roku *padesátiletí* svého vysvěcení na kněžství — zajisté že jednáno tedy včasné, vřadujeme-li si jej do své galerie a seznamujeme čtenářstvo své se sympatickou tváří jeho.

Karel Mensinger narodil se dne 9. října 1813 v Týnci nad Labem. Co chlapec devítiletý byl poslán roku 1822 do Nových Dvorů na hlavní školu, aby se tu německy naučil, a tamtéž náhodou byl pak usazen roku 1838 hned po vysvěcení svém jakožto mimořádný kaplan. Theologii studoval nejprve v Králové Hradci, po prvních dvou letech pak v Praze. Jakožto bohoslovec pražský ujal se na žádost kanovníka Stránského redakce časopisu *Přítel mládeže*, jenž byl popudem jeho vydáván pak pravidelně a tištěn také už latinským písmem. V Praze seznámil se přátelsky s Amerlingem, Škodou a jinými pedagogy, musil však kvůli vysvěcení opět zpátky do Hradce, a později tedy kaplanoval na panství Chotkově, v Nových Dvorech. Ještě později přijal místo u vojska a osudného roku 1848 dlel jakožto polní kaplan pluku Reisingrova v Miláně.

Rakušané Milán opustili a Mensinger — nevíme již za jakou příčinou — v městě tom zůstal. V nemocnicích milánských bylo množství rakouských vojákův, raněných i jinak chorých, a těm stal se Mensinger nyní pravou spásou. Navštěvoval je a byl pomocníkem hlavně vojákům slovanským, kteří nemohli se shodnout s italskými svými lékaři. »Prozatímní vláda Lombardska« nekladla mu překážek žádných, ano podporovala ho i ve snažení jeho, zvláště pak když byl se za něho přimluvil sám slavný pěvec Adam Mickiewicz, jenž tenkrát meškal v Miláně při »slovanské legii«.

Jak již praveno, byl později Mensinger také žurnalisticky činným a psával do časopisu *La Perseveranza* časté statě o našem národě, z nichž mnohé přešly výtahem i do časopisů českých. Při Ambrosiánské knihovně je Mensinger činný už více než po tři desetiletí, a jeho zásluhou založeno při proslulém ústavě tom také

oddělení slovanské, jehož rozvoj očekávati lze ovšem teprve v budoucnosti.

EDUARD NOVOTNÝ

Zase vzpomínka z minulosti, k níž tentokráte zavdává podnět *druhý obecný sjezd profesorů středních škol českých*, který odbýváti se bude v Litomyšli o nynějších svátcích svatodušních. Považujeme tyto sjezdy za pravé dobrodiní jak pro gymnasijsní a reální profesory samy, tak ve výsledcích i pro veškeré střední školy české. Jeť zapotřebí, aby páni profesoři při osobním styku svém vyřídili sobě steré záležitosti třeba i menší, k jichž provedení bylo by takto potřebí přemnohého nepříjemného a tedy vždy ochotně odkládaného dopisování; je zapotřebí, aby cítili se vpravdě jedním velkým a tedy mocným sborem, a také zapotřebí, aby upravili si četné důležité otázky životní. A že pánové dobře rozumějí úkolu svému, toho důkazem potěšitelným je program litomyšlský.

Dnešního dne ovšem jsou české učitelské sbory dosti jednolity a také dosti už krystalisovány; ale nebývalo tomu arci ještě před nedávnem tak a rádi vzpomínáme tedy na jednoho z prvních profesorů, který pomáhal základům k nynějšímu rozvoji gymnasií našich a jehož zásluhy také v literatuře jsou trvalé. Míníme *Eduarda Novotného*, jenž náležel také k těm četným talentům českým, které, když se byly skvěle a co nejslibněji vyvinuly, náhle jsou pak skoseny nelítostnou smrtí.

Eduard Novotný narodil se 23. března 1833 v Lotouši u Slaného. Studoval gymnasium a filosofickou fakultu v Praze, roku 1857 pak odebral se na universitu v Bonně, obdržev k tomu státní pomoc.

Již o rok dříve byl ustanoven za suplujícího učitele

při gymnasiu malostranském, po návratu svém z Bonnu však nemohl najíti vhodného zaměstnání a byl přinucen odebrati se jako suplující učitel do Prešpurku, až byl r. 1859 povolán zase do Prahy, a sice za profesora klasických jazyků na malostranském gymnasiu státním, kdež působil až do své smrti.

Novotný sepsal přčetné články mluvozpýtné do *programů gymnasijních*, do *Kroku*, *Naučného slovníku* a *Osvěty*. Byl též spoluredaktorem *Bibliotéky klasiků řeckých a římských*, v níž vydal *Politické řeči Demosthenovy*; jiné ještě řeči téhož klasika, jakož i *Výbor z básnické literatury sanskrtské* měl záhy již uchystány v rukopise. Jako člen prvního spolku stenografů pražských a jakožto náčelník českého odboru téhož spolku redigoval *Měsíčník pražského spolku stenografů*, do něhož napsal četné články kritické o těsnopisu slovanškém školy Gabelsbergerovy. Taktéž byl náčelníkem komise, z jejíž práce pošel *Těsnopis český* v Praze roku 1864.

DR JOSEF HAMERNÍK

Obrazíme dnes Hamerníka, na rozloučenou — na rozloučenou s ním všem těm, kteří ho znali. A těch, kteří právě ho znali osobně, bylo žijících v Praze zajisté na sto tisíc, a jiní v Praze i po celém českém venkově znali ho alespoň dle jména. Po pět decenníí náležel Hamerník v Čechách k osobám zajisté nejpopulárnějším. »Hamerník to řekl!« »Tomu by nepomoh už ani Hamerník!« a podobná rčení náležela po půl století do mudrosloví lidu pražského, ano českého.

Hamerník byl pravým originálem; to připustil každý, kdo ho znal třeba jenom od vidění. Postava sice jen málo nadprostředně velká, ale hranatá, silná, jako ze žuly. Obyčejně kráčel ulicemi sám; bylť kroužek těch,

kteří by mu byli bývali vítanými společníky a zcela dle jeho chuti, skutečně jen zcela malým a nepatrným kroužkem. Také ale on nebyl zase po chuti tak mnohým, neboť drsné, přechasto schválně drsné způsoby jeho nevábily. Jako jeho zevnějšek, byl také svérázný a hranatý jeho veškeren způsob životní a učinil mu časté a četné karamboláže společenské. Kolují o tom anekdoty u velkém počtu a bylo by zajisté záhodno sebrati je z úst současníků právě nyní, kdy česká věda lékařská počíná si tvořit první kapitoly dějin své samostatnosti. Máť pro dějiny ty na Škodovi, Rokytanském, Hamerníkovi a j. věru již heroy pravé.

Lze tedy říci: jak mohutný byl zevnějšek, tak mohutný byl i vnitřek, jak svalnaté bylo tělo, tak svalnatý byl také Hamerníkův duch. On též duševním směrem kráčel nejraději sám a znal pramálo těch, kteří by mu byli bývali co soudruhové milí. Jeho ostnům porozuměl ostatně každý, kdo znal vývoj činnosti jeho. Hamerník byl v Praze studoval, byl se odebral pak odtud do Vídně, byl odtamtud nazpět zase přinesl ze školy Rokytanského a Škody názory nejnovější, ba vědecky přímo revoluční, a byl v Praze názory těmi způsobil v kruzích lékařských skutečnou revoluci, byl vyvolal odpor a boj. Síla přesvědčení pomohla mu přes veškerou nesnáz a boj vedený nejpádnejší zbraní rozumu byl pro něho bojem vítězným. Hamerníkův triumf vědecký byl v pražském lékařském světě tak dokonalý a též tak opodstatněný, že ovšem mohl mu dodati pocitu vítězného pak provždy a učiniti ho ve mnohém směru nepřístupným, ano i drsným. Pokud byla či nebyla nepřístupnost ta odůvodněna, to posouditi je úkolem české kritiky vědecké; my poukazujeme k pravdivému a historickému již momentu jen proto, že nám i jiným vysvětluje tak leckterou zvláštnost v povaze Hamerníkově.

Nemůžeme arci ani v jiném směru sledovati zde nebo posuzovati Hamerníkovu činnost. Veškeré časopisy

české byly právě naplněny obšírnými nekrology a čtenářstvo ví tedy, jakéže boje Hamerník podstoupiti musil svého času s nepřízní svých kolegů, s bezohledností bach-thunovské vlády a se šosáctvím zpozdilé občanské »intelligence«. Rovněž zvěděl čtenář, kdyby toho ani sám již byl neznal, že vynikl Hamerník co vědecký spisovatel a co samostatný, někdy i smělý theoretik.

A zcela nepochybně jest, že každý vzdělaný Čech věděl o Hamerníkovi co o muži vlastenecky smýšlejícím a vskutku obětovném, co o osobnosti taktéž politicky dosti značně činné a o lékaři praktickém, jemuž tisíce vděčily za své zdraví. V neunavné a všestranné činnosti dožil se Hamerník až 76, roku, tedy až kmetského stáří.

Budiž upřímná pocta památce jeho!

SOKOLOVÉ AMERIČTÍ

»Chceme zápasy!« zaznělo to po zákazu sokolské slavnosti k nám přes oceán. Toť slovo krásné, okřídlené, jež bychom si měli přivolávat den co den, druh druhu, všude a všude, a jež by se mělo stát národním naším heslem! Najisto by nám pomohlo z nynější zmalátnělosti naší! Ano, chtějme zápasy! Zápolme jeden s druhým v mužné statečnosti, překonávejme jeden druhého láskou k vlasti a prací pro národ, vynikejme jeden nad druhého silou, obětovností, přesvědčením, vlastenectvím a češtvím. Kde který ve světě Čech, hled' uvědoměním svým býti příkladem i nám domácím, a my doma usedlí budme zase tací, aby Čech v cizině všude mohl býti pyšen na nás.

Sokolstvo americké dává nám krásný příklad té uvědomělosti národní. Americké Sokolstvo jest plodem českého Sokolstva, plodem toho nadšení a té bujné síly,

kteřou osvědčil národ náš v letech šedesátých. Jak vysoko šly tenkrát vlny nadšení, toho důkazem, že jedna z těch vln šlehá právě k nám zase až přes oceán zpět. Kdyby bylo vůbec potřebí důkazů, to zde bylo by důkazem nejpádnejším, že jenom národ duševně čilý a podnikavý, nikoli ale národ věčně opatrný a umlčovaný schopen jest opravdových zjevů životních.

Návštěva Sokolů amerických je událostí velice vážnou, ale každý Čech cítí sám již váhu její plně, a ona budí myšlenky tisícové, v každém Čechu však asi stejné. Proto stačíž nám zde několik těch slov úvodních a předvedeme čtenářstvu již některé z těch, kteří podnikli k nám tedy tu cestu do »svaté země«, — rádi bychom ovšem předvedli poutníky ty všechny, kdyby jen nějak vůbec bylo možno!

Prvý pokus převést Sokolstvo naše na půdu americkou stal se hned r. 1865 v St. Louis. Nezdařil se ihned, avšak již roku 1866 stal se pokus druhý v Chicagu, a to pokus zdařený. A zas jen o rok později děly se rovněž zdařené pokusy v Morrisanii a Novém Yorku, a od roku 1878 mají tam již také i ústřední svůj Spolek sokolský, svůj výborný sokolský časopis a občasné svoje velké závody mezi sebou, ba závody i se všemi tělocvičnými spolky ostatní Severní Ameriky. Mezi těmi, kteříž zavítají k nám s tím silným heslem »Chceme zápasy!«, jsou přeborníci prvního řádu, a domácí síly naše budou míti tuhou práci, aby obstály v zápasech jim nabídnutých.

Jsou to tedy především dle abecedy měst i jmen:

Z *Baltimore*: Václav Josef Šimek. Narodil se r. 1851 v Klatovech a odcestoval i s rodiči do Ameriky. Roku 1872 stál již v čele omladiny české v Baltimore a založil tam sokolskou jednotu Blesk. Při výkonném výboru Národní jednoty sokolské stále zastává úřad buď tajemníka nebo jednatele. Roku 1882 cestoval po Americe, podáváje cestopis svůj ve Slavii, do kteréhož listu dopisuje skoro již po dvacet let. Často píše také do anglic-

kých a německých časopisů o ruchu národnosti české. Jest předsedou demokratického českého klubu v Baltimore, kdež postavil velikou národní síň Bohemia.

Z *Clevelandu*: František *Sluka*, náčelník tamějšího zdárně vzkvétajícího Sokola »Čech«. Při závodnickém cvičení v Chicagu zastával úřad soudcovský. Založil též tělocvičný sbor *dívčí* a se švakrem svým J. Stýbrem pak v Alleghany City Sokol »Řip«.

Z *Detroit*: Fr. *Liška*, narozený 1857 v Blatné. Zakladatel detroitského sboru sokolského. Vyznamenán při závodech amerických zlatou medailí i cenami jinými. Při závodnickém cvičení clevelandském byl prvním hlavním přeborníkem.

Z *Chicaga*: Josef *Čermák*, narozený roku 1857 ve Starém Kolíně. Rovněž Sokol tělem duší a závodník vyznamenaný. Nyní náčelník a vrchní cvičitel Plzeňského Sokola v Chicagu, dříve redaktor Sokola amerického, nyní redaktor časopisu *Svornost*.

Dále Jan *Němeček*, starosta Sokola *Chicago*; náleží mezi nejstarší Sokoly chicagské. Narodil se ve Velimi r. 1844 a do Ameriky přijel r. 1865. Jeho snaze podařilo se, že sokolství v Chicagu vůbec zapustilo kořeny. Choť jeho účastní se nyní sokolské výpravy sem.

Dále Jakub *Pádecký*, též jeden z veteránů chicagských. Narodil se r. 1842 v Čejkově a do Ameriky přijel roku 1854. V roce 1873, když svěcen byl prapor sboru, z Prahy zaslaný, byl Sokol pod jeho vedením v nejlepším rozkvětu, a při průvodu zúčastnilo se na 250 Sokolíků v stejnokroji.

Dále MDr F. *Patera*, dnes uznávaný za nejobratnějšího Sokolíka českého ve Spojených státech. Narodil se roku 1861 na Křivoklátě a téhož roku odjeli s ním rodiče do Ameriky. Při závodech byl často vyznamenán. Nyní cvičil chicagské družstvo, které zúčastní se našich olympiad.

Dále August *Volenský*, narozený r. 1847 v Pacově kraje táborského. Redigoval časopis Sokol americký,

zúčastňoval se sjezdů amerického Sokolstva, jest již delší dobu náčelníkem sboru Čech, a výbor pro sokolskou výpravu do Čech zvolil jej svým *starostou*.

Ze St. Louis: Václav K. *Tříška*, narozený v Strakonících r. 1857. Patří mezi nejhorlivější členy Sokola st. louisského a byl tamtéž také už vícekrát divadelním ředitelem.

Z Milwaukee: St. *Kostlán*, narozený v Šumburku pod Krkonoši. Několikrát vyznamenaný v závodech se Sokoly našimi i s turnéry německými. Roku 1882 stal se vrchním cvičitelem sokolského spolku Věrní bratři v Milwaukee.

Z Morrisanie: Jan *Karásek*. Sokolská jednota Svornost v Morrisanii založena r. 1867. Za starostu zvolen br. Jan Karásek, kterýžto úřad zastává nepřetržitě. Je tudíž také jeden z nejstarších a nejzasloužilejších Sokolů amerických.

Z Nového Yorku: Frant. *Lier*, pocházející z Kutné Hory. Rediguje nyní časopis sokolský s péčí vzornou a jest členem cvičitelského sboru novoyorského.

Dále August *Tesař*, Sokolík proslulý svojí silou. Na závodnickém cvičení v Chicagu byl druhým přeborníkem a cvičí teď jednotu novoyorskou. Blíže Nového Yorku založil jednotu v Dutch Kills na známém ostrově Long Island.

Dále Alois *Vokal*, narozený v Čáslavi roku 1847. Již po 18 let zastává s horlivostí vzornou místo náčelníka Sokola novoyorského a od přesídlení výkonného výboru Národní jednoty sokolské z Chicaga do Nového Yorku zastává úřad předsedy té Národní jednoty sokolské.

Konečně z naší *Prahy:* Karel *Stulík*, pod dozorem Tyršovým odchovaný na cvičitele vzorného a v březnu roku minulého povoláný do Ameriky, aby Sokolstvo americké uvedl v soulad se Sokolstvem českým.

Dnes zajisté spěcháme každý, abychom se setkali a seznámili s americkými svými bratry, a nemáme času ku čtení obširných výkladů a textů. Proto také, představující americkým hostem dnes řadu Sokolů českých, jako jsme minule kruhům svým domácím byli představili řadu Sokolů amerických, obmezujeme se jen na několik průvodních slov. Ostatně nepředvádíme českých Sokolů tolik, kolik bychom věru rádi; nemohli jsme se všech potřebných fotografií v posledním okamžiku dovolati: schází nám tedy v galerii naší ještě *mnohý!* Však jsou Sokolové američtí také pilní čtenáři našich listů a vědí, že jsme v letech minulých zobrazili už *Fügnera, Tyrše a Tomáše Černého*, v letošním svém čísle novoročním pak ještě z nejstarších členů nynějšího výboru pražského Sokola *Rudolfa Bílého, Václava Černého, Fr. Čížka, Eduarda Grégra, Alf. Hrdličku, K. Linhu, Al. Olivu, B. Stýbla, Jarosl. Stýbla, Jindř. Šmída a G. Žižku.*

Dnešní naše skupení přináší 12 Sokolů a jsou to dle abecedy měst i jmen následující:

Z Benešova: MDr Em. *Engel*, říšský a zemský poslanec, náměstek starosty Sokola v Benešově. Již roku 1864 a pak po více let výdatně působil v pražském Sokolu co cvičitel a pracoval při zakládání venkovských jednot.

Z Hradce Králové: Stanislav *Edgar Červený*, továrník, náčelník hradecké jednoty, župní dozorce sokolské župy východních Čech. Jeho přispěním na východě založeno mnoho jednot.

Z Chrudimi: Dr K. *Pippich*, advokát, spisovatel a starosta tamějšího Sokola. Nalezá se teprve několik let v čele jednoty, avšak činnost jeho jest velká a dnes již nutno ho vřadit mezi členy nejhorlivější.

Z Kolína: Ad. *Hájek*, starý Sokol, cvičící už před rokem 1848. Po dlouhá léta cvičitel Sokola chrudim-

ského, v poslední době pak neunavný náčelník Sokola kolínského. Sepsal a roku 1864 vydal příručnou knížku tělocvičnou *Prostocviky*.

Dále A. V. *Prager*, účetní, cvičitel a jednatel Sokola v Kolíně, náčelník Tyršovy sokolské župy na středním Labi. Po více let byl též cvičitelem Sokola pražského. Jest jeden z nejpokročilejších turnéřů, redaktor Sborníku sokolského a odborný spisovatel.

Z *Kutné Hory*: Dr. V. *Bach*, starosta tamějšího Sokola, jeden z pracovníků nejvýdatnějších. Jeho hlavní zásluhou jest, že Sokol kutnohorský má dnes vlastní tělocvičnu svoji.

Z *Lomnice*: J. *Jandourek*, obchodník, náčelník tamějšího Sokola a náčelník župy krkonošské. Jandourek je odborník znamenitý a jednota lomnická jest vzorem jednoty sokolské.

Ze *Lvova* v Haliči: Ant. *Durski*. Hlavně jeho zásluhou přenešena věc sokolská do řad polských a rozkvétá i rozkládá se tam co nejutěšeněji.

Z *Mělníka*: Frant. *Vinkler*, okresní tajemník a starosta Sokola mělnického. Starosta to horlivý a obětavý, stojící na místě svém skoro již plných 20 let a pro věc sokolskou stále činný. Známo, že za Schmerlinga odpykal si Vinkler co český žurnalista také několikaměsíční žalář zde.

Z *Písku*: Max *Hájek*, obchodník, říšský a zemský poslanec, starosta tamějšího Sokola po dlouhá již léta, členstvem velice vážen a milován.

Z *Vyškova* na Moravě: Dr Ctibor *Helcelet*, advokát, zemský poslanec, starosta sokolské župy moravské. Na počátku pražského Sokola nalezal se po více let ve sboru cvičitelském, v letech pozdějších pak byl náčelníkem sokolským v Brně.

Ze *Záhřeba* v Chorvatsku: Frant. *Hochmann*, druhdy cvičitel Sokola pražského. V dubnu 1873 povolán za cvičitele do Lvova, kdež vychoval si sbor cvičitelů mladých a upravil polské názvosloví tělocvičné. R. 1875

jmenovan učitelem tělocviku na školách ve Vršci v Banátu a r. 1876 povolán do Záhřeba. Jeho působení tamější je vzorné a Hochmanna lze považovati za tvůrce sokolství chorvatského.

VOJTĚCH HLAVÁČ

Současně s Čechy americkými zavítal k nám ještě z jiného úhlu světa vzácný host: ruský Čech *Vojtěch Hlaváč*. Na dvacet let byl vzdálen vlasti, z níž sice dobrovolně byl odešel, do níž však potom z příčin politických v dobré vůli nesměl se vrátiti zpátky. Poctivě za tu celou dobu v cizině pracoval, podporován nadáním zcela neobyčejným, a přináší nám teď už jmeno proslulé a čím dál více na slovo brané.

Život Hlaváčův byl velice pestrý a rovněž zajímavý. Narodil se r. 1849 v Ledči nad Sázavou. V Praze studoval varhanickou školu a musil se tu po způsobu všech chudých českých hudebníků — jako Slavík, Laub i Ondříček — živit rozličným způsobem mozolným: hudbou pohospodskou a p. Absolvovav varhanickou školu r. 1865 přijal jako šestnáctiletý jinoch nabídnuté mu již místo ředitele hudebního spolku v Oravici v Banátě a stal se později sbormistrem zpěváckého spolku ve Vršci. Zde již rozvíjel Hlaváč pilně svůj skladatelský talent, složil mnoho srbských sborů, upravil liturgii srbskou pro mužský sbor, vydal fantasii na srbské písně národní pro piano atd.

Pánům Maďarům však se taková činnost nelíbila a Hlaváč odveden r. 1869 k vojsku i dopraven do Vídně. A také zde horlivě hudl a skládal, byl v koncertech činný co virtuos i dirigent-skladatel a po čas choroby sbormistra prof. Förchtgott-Tovačovského byl v pěveckém spolku slovanském ochotným jeho zástupcem. Ve Vídni zase složil mnoho českých sborů a písní.

Syt však poměrů, do nichž se byl dostal, odebral se tajně na Rus, a sice do Petrohradu. A zde rozvinul Hlaváč činnost vskutku obdivuhodnou. Byl jmenován varhaníkem carských divadel. Založil a řídil po léta školu zpěvu sborového. Řídil koncerty v Ozerkách. Byl ředitelem Jednoty petrohradských umělců. Řídil velkolepé koncerty petrohradské aristokracie. Pořádá každoročně co nedostížný virtuos na harmoniu vlastní svůj koncert velký. Zavedl v Petrohradě koncerty duchovní. Byl před pěti lety jmenován ředitelem koncertů v Pavlovsku, kdež za tu dobu dirigoval 715 koncertů. A podniknul v posledních letech tři velké umělecké cesty po Německu, Anglii a Itálii, kdež způsobil pravou sensaci. Jako učitel hry pianové požívá Hlaváč největší vážnosti a čítá mezi své žáky také členy carské rodiny.

Hlaváč proslul též co skladatel, je na Rusi znám pod pseudonymem Volgin, a zejména jsou po celé Rusi populárními jeho valčíky a mazurky, jež kritika londýnská a berlínská přirovnává skladbám Chopinovým. Napsal též tříaktovou operu, mnoho skladeb orchestrových a j. v. Důkazem, jaké vážnosti požívá, jest, že byl petrohradským slovanským spolkem vyzván, by napsal k 1000leté oslavě památky sv. Cyrila a Metoděje slavnostní hymnu, která v mnohých vydáních se rozšířila po celém světě slovanském. Vydána byla ve třech jazycích současně: v ruském, polském a českém. Za činnost svou vyznamenán Hlaváč osmi řády; prsa jeho zdobí řády všech slovanských panovníků.

JOHANA KAVALÁROVA

Mladá a hezká, malá a svižná, plná temperamentu životního i divadelního, obdařená pěkným hlasem, vzácným talentem i poctivou uměleckou vůlí, jakoby stvo-

řená pro všechny Zerlinky, operní pážata a veškerý ten obor operetních subret, oblíbená stejně u obecnstva jako u kritiky: taková je naše *Kavalárova* v přítomnosti své. Z té přítomnosti ale dá se zajisté věštit i mnohem ještě krásnější budoucnost!

Přítomnost — budoucnost; Kavalárova má však už i minulost svoji dosti výdatnou, ztrácející se ne sice ve vzdálenosti »šedé«, ale aspoň modravé, kdy Kavalárova byla »přece ještě značně menší, nežli je teď«, jak by asi sama o sobě řekla. Hneč co pramalinké dítě účinkovala ve hrách »dětských« a potom také už i ve hrách, abychom tak řekli, »dorostlých«, — »malá Kavalárova« bývala častým hostem divadelní cedule naší. Pamatujeme se na její úlohu Fanfana v *Benoîtonu*, Palečka v hrdinné hře téhož jména a trpasličí kněžny Krakowiacké ve velké valčíkové opeře *Cagliostro*, ve kteréžto poslední úloze podala malá Johanka po prvé důkaz, že by se tak asi nejlíp hodila k opeře. Úlohám těm učivala ji paní Sklenářová a brala ji tehdáž vůbec pod mocnou ochranu svoji.

Po odbyté vyšší dívčí škole oddala se Kavalárova pilnému studiu v pěvecké, vskutku znamenité škole paní Laubové, a výsledky toho studia jsou, jak nám všem tedy známo, už nyní vpravdě krásné.

Připomínáme z dosavadních větších úloh slečniných: *Gemmyho* (Vilém Tell), dále pážete *Urbana* (Hugenoti), *Siebla* (Faust), *Stefano* (Romeo), *Evičku* (Zakletý princ), *Zerlinku* (Don Juan a Fra Diavolo), *Marii* (Car a tesař), *Aničku* (Čarostřelec). Ale úloha *Rózy Friquetovy* v opeře *Poustevníkův zvonek* poskytnula slečně dosud nejvděčnější příležitost k osvědčení duševních i pěveckých sil, takže na výslovné přání mistra Dvořáka byla jí pak také přidělena *Lidka* v jeho nově zpracované opeře *Král a uhlíř*. Nejnověji pak zpívá právě nyní v Natalii Hartlově; podala tedy jen za čtvrt leta tři úlohy nové a velké.

Byli jsme slečnu požádali, aby nám o sobě podala některá data životopisná. Vyhověla našemu přání sice

trochu lakomě, ale vyhověla mu přece, a my nalezáme v krátkém dopisku jejím mezi jinými také větu: »Učím se velmi ráda.« To je velmi krásné datum! Brava!

BOŽENA NĚMCOVÁ

Nepřinášíme dnes podobiznu Boženy Němcové po prvé. Měli jsme ji už ve skupení věnovaném těm zesnulým lidem našim, kteří odpočívají na hřbitově vyšehradském. Podobizna byla arci tenkrát jen malá, a proto přinášíme dnes větší a také lepší, aby se jí potěšiti mohly ty četné ctitelky Boženiny, které letos oslavily 25letou paměť jejího úmrtí a také teď o slavnosti májové ověnčily zase skrovný její růvek. Tenkrát i teď zase psány články a pronášeny řeči, které s dostatek uvedly v paměť nejmladší naší generace zásluhy Němcové, ač kdyby nebyla se Němcová výtečnými spisy svými sama a pro všechny generace příští postarala o památku svoji.

Co také říci nového našemu národu o miláčku jeho! Spisy Němcové jsou známy as v každé vesnici a stejně také oblíbeny v elegantním budoáru městském. Přirozená elegance jejího slohu oslňuje i čtenáře nejvzdělanější, jasnost jejího líčení poutá i mysl nejprostější, a pravá, čistá poesie, jež září ze všech její děl, překonává ty i ony. Němcová má své zcela osobité, zcela zvláštní a velmi vznešené stanovisko v dějinách literatury české. Tak česky, jak psali Erben a Němcová, nepíše z nás nynějších nikdo.

Ženy zaujímají v literatuře naší místo vůbec zvláštní. U mnohých národů jiných je píšící žena jakýmsi literárním kuriosem, někdy ani ne opravdově braným; ale u nás má píšící žena gloriolu svoji. Jsou to národní heroiny, jež národ nosí také v srdci srdce svého. Nikdo neporozuměl tak zvláštnostem českého národa jako

Němcová, Světlá, Krásnohorská, nikdo také neporozuměl tak podrobně a správně potřebám lidu jako ony, a nikdo lid nebránil a nechránil ohnivěji a upřímněji než ony. Velká láska k lidu spojila se s velkým talentem — mladý český národ potřeboval jemného srdce ženského i slova zas mužného, a naše heroiny stojí v nejprvnější řadě bojovníků národních.

JAN PRAVOSLAV PŘIBÍK

Ačkoli rok 1848 vzrušil veškerý náš národ tak, že vlastenců bylo do sta tisíců, ano že zdál se tu býti i vlasteneckých heroů celý pluk, přece jenom ten hlouček vlastenecký, který jsme viděli, slyšeli a cítili kolem sebe pak hned v letech padesátých, byl k neuvěření úzký a řídký a znali jsme *každého* dobře, kdo do něho patřil. Mezi osobnosti ty známé náležel rozhodně učitel *Jan Pravoslav Přibík*, působící prve v Berouně a potom ve Vysočanech u Prahy. Vážili jsme si ho pro jeho nepopíratelné zásluhy, měli jsme radost z té jeho radosti, jakou jevil z každé vycházející knížky a knížečky své, a rádi jsme s ním rozmlouvali o jakýchkoli národních zájmech, neboť jeho zajímalo *všechno* živě a vřele. Tenkrát byl Přibík osobností velice známou — dnes zná stařečka málokterý jej potkávající Pražan, ač má Přibík posud stejně živý interes pro všecko, co je české, a ač jméno jeho ovšem je zapsáno trvale do dějin českého probuzení.

Když před několika lety byly oslavovány sedmdesáté narozeniny Přibíkovy, napsal jeden ze soudruhů jeho cituplnou báseň, v níž mimo jiné řekl:

Čas stříbrem hlavu Tvoji korunoval,
dal *místo* lauru vrásky Tvému čelu...

A měl pravdu — vrásky a laur jsou u starého toho učitele významu *zcela stejného!*

Přibíkův životopis byl už přechasto psán a podán jak v časopisech a slovnících, tak v odborných spisech učitelských.

J. P. Přibík narodil se dne 4. dubna 1811 v Mníšku, kde jeho otec byl učitelem a ředitelem hudby chrámové. Studoval na učitelství v Praze, stal se na různých místech učitelem soukromým i veřejným, až r. 1835 obdržel místo na hlavní škole v Berouně. Odtud přišel roku 1854 do Vysočan, kdež opět působil po 22 leta, načež k žádosti své dán na zasloužený odpočinek. Jakožto učitel byl Přibík vždy přívržencem rozumných moderních směrů, horlil pro vyučování na základě materštiny, pro vyučování názorné, pro šíření vědomostí přírodních a vůbec pro vše, čím duch mládeže vpravdě může sílit a vzkvétat. Přibík měl ono nadšení neúmorné, bez něhož arci učitel každý je pracovníkem jenom politování hodným, a s pýchou může říci o sobě: »Odchoval jsem vám Čechů do statisíc!«

Činnost Přibíkova ovšem se neobmezovala na pouhou školskou světnici; kde mohl, zasáhl také v plný život. Zvláště však v bouřlivém roce 1848 osvědčil se býti velmi činným, takže byl navržen a zvolen také za *poslance do zemského sněmu. Při sjezdu pak Slovanských lip v Praze zvolen byl tajemníkem.*

Rozumí se samo sebou a vyplývá to jak z povahy tehdejší doby a českých poměrů vůbec, tak z osobní povahy Přibíka samého, že on také literárně byl činným, a sice velice činným. Článkův časopiseckých, jež sepsal, je bezpočetně, a samostatně vydaných spisů je alespoň do *třiceti.*

Myslíme, že Josefa V. Friče miluje i ten, kdož je — nepřitelem jeho. Zní to sice trochu paradoxně, ale je přece jen přirozeno, že mladistvá, neúmorná svěžest jeho získává mu sympatie všech, kdož třeba jsou teda i odpůrci snažení jeho. Snad řekne jeden, že Frič nevyzrál na praktického politika, — snad druhý, že význam jeho v literatuře měl by být už větší, nežli je dosud; ale nikdo mu neupře věčně mladistvé nadšení, píli vzdor všem svízelm neúmornou, nejpoctivější vůli, ano i talent bohatý. Tolik je jisto, že bude znít úsudek o Fričovi jednou zcela jinak, nežli zní dnes, a že bude znít také nepoměrně pochlebněji; snad by ostatně už dnes byl úsudek mnohých daleko příznivější, kdyby Frič neměl tu zvláštnost, že dovede — překážet náramně mnohým lidem! A to svou umíněnou ideálností, svou upřímností, svou samostatností.

O Fričovi je těžko psát a nerozepsat se hned do veliké šířky. Přes čtyřicet let jest on už literárně činným a skoro rovněž dlouho činným také politicky. Nebylo jediného kroku, jež český národ za tu dobu učinil, aby Frič jej nebyl sprovázel součinností svojí; nebylo žádného utrpení pro český lid, aby na Friče nebyl se z něho dostal doušek co nejplnější. Lze říci, že jeho jméno jest jedno z nejpopulárnějších u nás, a neví-li snad někdo vskutku nic jiného o Fričovi, ví alespoň to, že Frič byl vůdcem omladiny české roku 1848, a veškerá poesie, veškerá krása památného roku toho jako by pojednou ozařovala Fričovu osobu. Ale nejen roku 1848, i po něm byl Frič politicky činným také mimo Prahu v Záhřebě a na Slovensku; byl pak mezi těmi, kteří byli odsuzováni vojenskými soudy k smrti nebo dlouholetému žalářování, byl, sotvaže z pevnosti propuštěn, zase jeden z nejčinnějších v mladistvém pak národním ruchu pražském, byl znova za to vypovězen a internován až do

Sedmihradská, a byl potom vypovězen z Rakouska vůbec a odsouzen k pouti cizinou více než dvacetileté.

Za doby té trávil svůj čas v Petrohradě i v Cařihradě, Paříži a Římě, Berlíně i Pešti, ale všude působil stále jen na prospěch české věci, a na příklad Besedy pařížská, peštská, berlínská slaví v něm svého zakladatele. Frič se ovšem neobmezoval v cizině jen působením společenským, nýbrž byl ve stálém literárním a dopisovatelském styku s vlastí svojí a nebylo tu za onu dobu na př. jediného důležitějšího u nás časopisu, aby byl Frič nenáležel k jeho spisovatelům nejpřednějším. Činnost jeho zajímala nás stále, jméno jeho pronášeno s intereselem den co den.

Vedle té obrovité činnosti politické a společenské, navzdor také všem útrapám a svízelným, jakýmiž ho zasypávala cizina, rostla však též literární činnost Fričova stále šíř a výš a je dnes už tak bohata, jak snad žádného ze spisovatelů současných. A mezi děly jeho jsou mnohá, kterým není ani lze upřít ceny trvalé. Frič napsal překrásné básně lyrické, vzorné novely, a také dramata, která udrží se po desítiletích a budou se líbiti čím později tím snad více.

Roku 1879 dovolen mu návrat do Prahy a Frič je tu od těch dob v plné zase, ovšemže klidnější práci. Nyní vydává *Paměti* své, dílo to vypočtené na rozměry velké. Lze říci, že obecnost české sleduje pokračování *Pamětí* s láskou opravdovou, již ony plně také zasluhují jak zajímavostí svého obsahu, takž dojemnou upřímností svého vypravovatele. Rádi bychom řádkami těmito učinili *Pamětem* reklamu i tam, kde posud snad jich sobě přece nepovšimnuto. Odporučujemeť tím spis dobrý, důležitý.

Řada *dobrych* podobiznářů českých je nyní velice skrovna, řada *výborných* ještě skrovnější. Druhdy byla podobizna ovšem hlavní životní pomůckou našich malířů »figurálních«, ba skoro i všech nefigurálních: bývalať podobizna jedinou téměř objednávkou, jaké se umělci z obecenstva dostalo, — dnes objednávka ta zničena skoro nadobro rychlou a lacinou fotografií, zato ale malíř má bohudík práce zase jiné a mnohý z našich umělců nynějších nestačí ani vůbec pílí svojí. V očích »velkého obecenstva« ztratilo podobiznářství na své ceně jaksi už i co do umělecké stránky, — ovšemže *jenom* v očích »velkého obecenstva«, neboť *člověk* zůstane zajisté povždy nejpřednějším objektem výtvarného umění a portrétování jednotlivců neklesne nikdy na pouhou, na *jen* studijní pomůcku malíře na př. historika, nýbrž portrét, ovšemže *dobrý* portrét, dovede být právě tak cenným dílem jako třeba celá velká historická komposice. Vždyť se žádá od dobrého portrétu nejen úplná podoba tělesných tvarů, nýbrž také stejně úplná podoba duševního výrazu, osobního charakteru, pokud tvář lidská vůbec dovede být zrcadlem vnitřku. A vždyť se mluví proto také o »portrétu historickém« a žádá se též, aby divák pozdní dle člověka poznal i jeho dobu, neboť prý »člověk je ovocem a tož i obrazem doby své«. Přičtěme k tomu pak požadavek plastiky úplné, jaké si žádá taková hlava jednotlivá, a ještě požadavek mistrného světla atd., a také povrchní posuzovatel připustí už, že výborným podobiznářem být je věc *velice* těžká, i tam, kde podobiznářství nepoměrně bohatěji kvete než u nás.

Pronesli jsme těch několik všeobecných slov, aby bylo jasno, co tím chceme říci, pravíme-li, že v Šafářovici máme *portrétistu výborného*. Ano že by také všude jinde byla mu přiznána hodnota ta. Již před více než

dvaceti lety poutaly Šafářovicovy práce pozornost navštěvovatelů výstav pražských. A to nepopíratelnou svérázností svojí. Bylyť pracovány s patrnou láskou a zcela nevšední pílí, ano s pílí tak velkou, že na ten čas vypadala zrovna až přílišná. Snažiliť se Šafářovic přivésti k plné platnosti téměř každý rys vypodobňované tváře a tím nabývaly jeho práce někdy až rázu trochu mosaikového, alespoň pro pozorovatele bedlivějšího. Avšak brzy ten ráz dočasný zcela pominul, zůstala sice nejvyšší svědomitost, ale dávno již maluje Šafářovic podobizny co nejrozkošnější, celé lidské charaktery, pravé »portréty historické«! Snad každý viděl některou práci jeho, a poněvadž Šafářovici bylo popřáno vypodobniti velkou již řadu osobností u nás nejznámějších, v pravém slova smyslu historických a tedy známých, utkvěla krása těch děl zajisté tím spíše také v paměti každé. Mužská i ženská podobizna daří se Šafářovici s dokonalostí naprostou, stejnou. — Méně mnohému známy, ale stejně cenyplny jsou také dosti četné Šafářovicovy malby kostelní, velké obrazy oltářní, madony atd.

František Šafářovic narodil se r. 1838 v Písku. Studoval ve Vídni, Mnichově a v Paříži a vyniknul talentem svým všude tak, že na př. v posléz jmenovaném městě, vlivem slavného Cognieta, udělena mu na akademii též nadace, cizincům jinak nepřístupná. Později musil Šafářovic věnovat se také stavu učitelskému na reálkách v Litoměřicích a Praze, až se rozhodl pro život už jen tvůrčí a zařídil si v Praze, na Smíchově, dílnu, ve které sídlil snad po celá dvě desetiletí a která byla horlivě navštěvována veškerými přáteli umění. Nyní sobě staví dílnu novou, a sice na druhém zase konci Prahy, v Žižkově. Není pochyby, že také ta stane se »historickým místem« v rozvoji českého umění.

»*Družná Morava*« bohudíky není dnes už jenom poetickou frází, nýbrž začíná býti faktickou, utěšenou pravdou. Národní uvědomění roste na Moravě vůči hledě a s ním vzroste i vědomí pospolitosti politické, vědomí jednoty všech nás Slovanů českých.

Pracovníků uvědomělých množí se tam na všech stranách a ve všech končinách, i lze o nich říci, že jsou neúnavní. Tím potěšitelnější jest úkaz ten, že téměř všichni ti předáci moravští jsou poměrně ještě dosti mladí, že jsou v nejlepších svých letech a my že můžeme do budoucnosti spolehlivě počítati ještě na plnou jejich sílu. Naše galerie mohla jich bohudík vypodobniti už celou řadu, a družíce dnes ku dřívějším také podobiznu *Josefa Svatopluka Wurma*, činíme to právě s tím pocitem příjemným, že seznamujeme čtenářstvo své s podobou muže pro zásluhy své již velice známého, ale také muže slibujícího zavděčiti se národu službou ještě mnohou. Moravané oslaví Wurmovy »abrahamoviny« teprve letošního roku dne 15. prosince a my předbíháme tedy o nějakou dobu významné slavnosti té.

J. S. Wurm narodil se 15. prosince 1837 v Čejkovicích u Hodonína na Moravě. Vystudovav stal se v Olomouci úředníkem poštovním a zde také rozvinul velice pilnou činnost literární. Působil při beletristické Hvězdě, při almanachu Zora, vydal o sobě povídku z dějin Moravy Kuruci a dobyt sobě zároveň zásluh o založení hospodářského spolku olomouckého, o první národní sjezdy na Moravě atd. R. 1870 vystoupil ze státní služby a převzal jenerální zastupitelství banky Slavie pro Moravu a Slezsko. Přesídlil do Brna, kdež stal se spoluvydavatelem politického časopisu *Občan* a vydavatelem beletristického časopisu *Beseda*. Je nyní místopředsedou Družstva Národního divadla, člen výboru brněnské Matice školské atd.

Rodina Wurmů stala se vůbec na Moravě proslulou. Uvádíme ještě *Františka Bořivoje Wurma*, jenž se narodil 17. června 1857 a je bratrem Josefovým. Byl v Brně úředníkem Slavie, tamtéž jednatelem Sokola a v té době žurnalisticky činným. Z Brna vyslala jej Slavia na Slovensko, odkudž stal se F. B. Wurm svými časopiseckými články i pánům ministrům uherským citelně nepohodlným. Vydobyl sobě značných zásluh o peštskou Besedu českou a byl jedním z hlavních podnikatelů prvního divadelního vlaku z Pešti do Prahy.

Dále *Josefa Wurma*, otce obou předešlých. Narodil se 4. září 1817 v Klobukách. Byl zvolen za poslance na sněm moravský, stál věrně k státoprávní opozici české, a v letech šedesátých byl vůbec v čele veškerého národního ruchu na jižní Moravě.

Konečně *Ignáta Wurma*, bratra předešlého, narozeného r. 1825, nyní kanovníka v Olomouci, čestného člena mnoha obcí, spoluzakladatele a pružinu Musejního spolku olomouckého atd. Předtím byl v Brně jednatelem Dědictví cyrilometodějského a redigoval kalendář Moravan až do roku 1855. Ignát Wurm to byl, jenž roku 1860 chopil se myšlenky zvelebení Velehradu a již r. 1861 organisoval první velehradskou pouť. Také o četné záložny moravské má Ignát Wurm zásluhy značné.

LUDVÍK RITTER Z RITTERSBERGU

Byly to divné vzpomínky, které nás ovanuly při té nedávno odbývané slavnosti Rittersbergově ve Vršovcích u Prahy. Třicet let je tomu tedy už, co jsme byli, hlouček pramaličkový, praskrovný, doprovodili Rittersberga tamtéž k poslednímu loži. Jako dnes pamatujeme živě ještě, že počasí bylo v den ten nevlídné, vzduch že

byl sychravý, my že jsme ze hřbitova odcházeli s jakýms pocitem mrazu, přec ale s hrdým tím vědomím, že jsme doprovodem šlechtného muže vykonali skutek téměř hrdinný. Věru také bylo tenkrát dosti nebezpečno prokázati sympatie své třeba nad hrobem muži, o němž bylo známo, že pro politické smýšlení své těšil se velmi živému policejnímu dozoru! Byly to tenkrát po Čechách vůbec časy nevlídné, mrazivě chmurné.

Těžké časy! Velmi málo bylo tehdá mužův, kteří *měli* určité a pevné politické přesvědčení své a kteří se také *odvažovali* přesvědčení to projevovati zcela zřejmě, ať už byla s tím spojena nepříjemnost jakákoli. A k těm řídkým, velice řídkým mužům náležel Ludvík Rittersberg. Ale jako v politice, rovněž hlucho a pusto bylo i v literatuře. Také tady velmi málo pracovníků, kteříž starali se alespoň o časopisy beletristické, velmi málo jmen, jež vskutku lákala čtenáře české, a mezi těmi jmeny bylo opět jmeno Rittersbergovo jedno z nejznámějších.

Ludvík Ritter z Rittersbergu byl vůbec vysoce zajímavý muž. Byl synem znamenitého otce, jenž byl vyniknul stejně na bojištích francouzských jako v literatuře vědecké a který hned na počátku tohoto století osvědčoval zcela neobyčejné vědomí vlastenecké, pracoval na historii slovanského umění, sbíral dáta k slovníku českých umělců a již roku 1825 obstaral vydání několika set českých národních písní i s nápěvy. Jeho syn Ludvík obdržel hned v domě otcovském pečlivého vzdělání v hudbě, jazycích a kreslení, i stal se po odbytých pak studiích polytechnických úředníkem kamerálním. Že ale větší náklonnost měl k hudbě než k pracím úřednickým, vzdal se služby, šel do Lvova, stal se učitelem zpěvu v tamní jednotě hudební a pak učitelem hudby v domě jistého haličského šlechtice. Vlivem svého přítele Karla Zapa počal se tu zanášeti také písennictvím českým a hned v prvních letech čtyřicátých přispíval do českých časopisů překlady básnický-

mi a rozmluvami o divadle i slovanském umění zpěvním.

Usadil se nato v Praze a obíral se téměř výhradně hudbou a literaturou českou. Rok 1848 zabral pak také jeho sílu pro rej politický, Rittersberg sepisoval brožury a roku 1852 podnikl vydávání Kapesního slovníčku novinářského, jenž však, policií zakázán, dospěl jenom asi do poloviny. Bylo by zajímavou politickou studií, kdyby někdo probral se pilně tím torsem slovníkářským a citáty vyznačil ostře ducha, jakým dílo psáno.

O něco později odebral se Rittersberg do Záhřebu, aby tam působil při Agramer Zeitungu, avšak brzy zase vrátil se zpět do Prahy a zanášel se tu opět literaturou a vyučováním hudbě. V letech těch psal pilně do Lumíra, napsal a vydal romány Kronika lazební doby v Milodole a Rozbroj Přemyslovců, vydal u Pospíšila dva svazky svých *Spisů sebraných*, u Jeřábkové povídku Jaromíra, přeložil několik románů francouzských (hlavně z Pavla Kocka), několik děl dějepisných (hlavně Ustrjalova Dějiny ruské) atd. V rukopise pak zůstavil básně, truchlohru Sámó, operu Idamon (složil hudbu i text) atd.

Narodil se 19. listopadu roku 1809 — zemřel 6. června 1858.

Přáli bychom si vroucně, aby nám někdo sepsal trefný, barvitý portrét zajímavého Rittersberga. Vůbec bylo by žádoucí, aby někdo u nás uvázal se v sepisování portrétů literárních, věrných a výmluvných; jeť čas pro ně již velice vhodný.

FERDINAND NÁPRSTEK

Když před několika dny zemřel nám Ferda Fingerhut, stálo v jistém nekrologu jeho: »Zemřel nám *typ*.« — Ano, *typ*, ale slovo to nesmí se brát ve smyslu snad jen nějakého zajímavého podivínství, nýbrž ve smyslu roz-

hodně vyšším: s Ferdinandem Fingerhutem zemřel nám jeden z oněch nadšených, horoucími ideály prodchnutých *vlastenců starých*, kteříž jsou u nás bohužel vůbec již u vymírání! Snad najdeš jemu podobných ještě lekděs po zátiší venkovském, snad i v těch skromnějších, avšak srdečnějších měšťanských vrstvách pražských, ale *nad* těmito vrstvami podobných nadšených zjevů téměř už není. A bylo by jich zapotřebí *právě nyní!*

Předně byl Ferda Náprstek či Fingerhut vysoce zajímavý svou *povahou*. Základem povahy té byla upřímnost — upřímnost někdy až pohnutlivá! Snad neměl on vždycky pravdu, pronesl-li na příklad nějaký estetický, nějaký společenský náhled svůj, ale najisto byl to vždycky náhled *jeho* a poznal jsi to již dle určitosti každého přízvuku, dle jasnosti zvučného hlasu. Octnul-li se někdy v takové situaci, že náhled svůj upřímně a naze pronésti nemohl, zajisté raději zúplna pak mlčel. O věcech, jimž dle přesvědčení svého nerozuměl, mlčel raději vůbec; zato však s tím větší horlivostí a s unášejícím zápalem mluvíval o věcech, jimž určitě rozuměl a jimž byl věnoval svoji lásku. Nadšených těch »lásek« měl ale více a byly to hlavně: láska k českému divadlu, láska ku bratřím Jihoslovanům, k nimž vážil několik cest velkých i nákladných, láska ku kmenu slovenskému (psávalť se i sám na svých překladech divadelních Tatranský), láska a obdiv francouzského národa a dramatické literatury francouzské atd.

Nejpřednější láskou jeho byla ovšem láska k českému divadlu a ta ho sprovodila až ku smrti. Hned divadlo Kajetánské mělo v něm, horlivém aranžéru pražských besed předbřeznových, podporovatele co nejvýdatnějšího, a Tyl od té doby měl v něm přítele příchynosti vzorné. Po roce 1848 byl to zase Náprstek, jenž všemi možnými prostředky a lákadly sháněl obecenstvo do českých her na Ovocném trhu a pomahal českým »beneficiantům« i při obtížném a málo radostném jejich zvaní po pražských rodinách. Když pak později jednalo

se o dvojí představení české za týden, stál již opět Fingerhut v čele toho ruchu. A čím byl on napotom našemu Prozatímnímu divadlu, kamž opět sám abonenty zval a sháněl, kde nevynechal sám ani jediného důležitějšího představení, kde hercům obětovně připravoval co možná příjemných okamžiků a výdatnějších příjmů a pro kteréž divadlo snažil se vypisováním cen opatřit i výdatnější dramatickou produkci, to vše je zajisté ve vděčné paměti a vůbec dobře známo. Cesty, jimiž Fingerhut hleděl prospět českému divadlu, byly věru steré; vždyť také sám překládal dobré divadelní hry (Víra, naděje a láska, Don César de Basano), sám za častého pobytu v Paříži zprostředkovával mezi produkcí francouzskou a jevištěm českým atd. Spisovatelé a herci měli u něho podporu i odměnu vždy jistou.

Cesty jeho byly steré a zásluhy pak tisíceré. Zásluhy podobného muže, jenž téměř po padesáte let žil a dýchal jen pro českou věc a pro národ svůj, nedají se ale vůbec měřit. My můžeme dnes jenom říci: zemřel nám vlastenec příkladný, nadšený, srdcem i vůlí svou velký. Opakujeme: máme podobných už málo!

Ferda Náprstek narodil se 24. května 1824.

KAREL VÍT HOF,

nyní nám také již odervaný, býval za posledních osmi až desíti let jen zřídka kdy jmenován ve sloupcích časopisů našich. Bylť nebohý v době té zbaven svého zra-ku, uveřejňoval už jen málokdy nějakou prácičku malou, a pohyblivá doba naše žádá činnosti stálé, ba téměř codenní, sice padne jmeno i sebeoblíbenější jako kámen pak ke dnu. Proto přece jmeno Hofovo najisto zůstane budoucnosti zachováno, neboť příští historikové čeští, jmenovitě pak historikové města Prahy, zajisté

že rádi použijí svědomitých prací Hofových, drobných těch monografií, jichž Hof napsal a uveřejnil na sta. Po Mikovci nebylo tu alespoň nad Hofa pilnějšího sběratele dějepisných dat.

Hof byl pracovník pilný, svědomitý, v pramenech historických obeznalý a jasně stylisující. Jeho články nalezneš po všech časopisech českých, ve všech lepších našich kalendářích, a téměř všechny práce ty měly mimo cenu historickou také svou cenu časovou. Sotvaže obecnost česká zajímala se na příklad o některou pražskou budovu vynikající, třeba dávno již pozapomenutou, hned tu byl Hof s nějakým poučným článkem o ní, a články takové ovšem se rády v redakcích přijímaly i v obecnostvě čítaly. Snad by se ty statě nehodily zrovna všechny k soubornému vydání, avšak v seznamech historiků, starožitníků a jiných odborníků zapsány jsou jistě.

Ale Hof měl také jinou, a to nemalou zásluhu o národní náš život a literaturu českou. Sám byl předně novelistou a historické novelky jeho naplnily by zcela slušný svazek, a pak byl Hof také víceletým redaktorem Posla z Prahy (po Tylovi) a Rodinné kroniky, a co takový uměl sobě objednávat i jinak získat práce spisovatelů dobrých, práce to, které by sic byly zůstaly třeba nenapsány.

Karel Vít Hof narodil se v Praze dne 16. července 1826. Byl úředníkem nejprv patrimoniálním, nato politickým a vyvazovacím, pak u státní účtárny české a posléze u pražského magistrátu. Šel na odpočinek pro neduh oční, jehož bohužel více se nezbavil a jenž ho spoutal po celých téměř deset posledních let jeho života. Zemřel dne 9. srpna t. r. v Kundraticích u Prahy. Za posledních let svých pracoval pilně vzdor neduhu svému na velkém historickém kalendáři českém, — snad že pokročilo dílo to dosti daleko, aby některý nakladatel přistoupiti mohl k vydání jeho. Dílo takové je nám potřebné, ano je pro nás důležité!

Mezi jmeny našich statečných výtvarníků, jichž houfec dosti už četný činí se věru na pravé potěšení všech, kdož zajímají se o pokrok domácího umění, ozývá se jméno *Roubalíkovo* co nejčastěji. O Roubalíkovi mluvilo se při četných uměleckých pracích, prováděných za posledních dvou desetiletí po zámcích a sídlech šlechty české, při malbách ve votivním chrámě sv. Víta, při výzdobě Národního divadla před požárem i po něm, a s jmenem tím setkáváme se přechasto v ilustrovaných časopisech svých i ve všech velkých našich obrázkových dílech, jakými byly a jsou Národní divadlo, Čechy, díla cestopisná a jiná. Práce, s kterýmiž se tu setkáváme, jsou nejrozmanitějšího druhu: figurální, krajinářské, architektonické, studie dle národních krojů atd.; ale Roubalík má také specialitu svou, a tou jsou překrásné jeho »studijní hlavy«, jež kdykoli se někde v Zlaté Praze neb ve Světozoru objeví, patří k nejlepším pochoutkám našich milovníkův a znalců. Jeho studijní hlavy mají své značné renomé; jsou to ale vskutku také díla mistrná a prozrazují znamenitý smysl pro charakteristiku, jakož i obratnost v kresbě opravdu řídkou.

Bohumír Roubalík — na pracích svých podepisuje se obyčejně Goda Roubalík — narozen 25. listopadu 1845 v Praze. Měl se stát malířem písem, vstoupil ale r. 1868 na pražskou malířskou akademii za ředitele Trenkwalda a činil tu pokroky velice rychlé. Hned co žáku »malířského sálu« svěřeno mu provedení některých maleb ve schodišti paláce Thunova na Malé Straně, a vstoupiv potom do »atelieru«, provedl brzo více obrazů oltářních, objednaných náměstnictvím, mezi nimiž předně velký obraz na hlavní oltář v chrámě libeznickém, představující sv. Martina co biskupa tourského.

Roku 1873 vyslán akademií na světovou výstavu do

Vídně. Roku 1875 podnikl s novým ředitelem pražské akademie Janem Swertsem cestu do Belgie, studoval v Drážďanech a v Düsseldorfě, byl v Bruselu hostem slavného Guffense a pobyl delší dobu v Antorfu. Cílem cesty bylo ale Courtrai, kdež na radnici spolu s Františkem Ženíškem dle náčrtku Swertsova provedl nástěnný obraz velkých rozměrů, představující loučení vojevůdců flámských s městskou radou v předvečer bitvy u Courtrai. Po ukončených slavnostech, které pak za příčinou dohotovení všech určených výzdob v radnici na útraty belgické vlády pořádány byly, nastoupil Roubalík cestu takřka po všech belgických městech, všude pilné studie konaje, načež se odebral do Francie a nějaký čas pobyl v Paříži.

Navrátiv se přispěl do umělecké výstavy na Žofíně velkým obrazem Svatý Ivan, vykonávající večerní pobožnost; obraz ten zaslán později na výstavu v Antorfu a tam také zakoupen. Roubalík maloval poté více podobizen a byl po nějakou dobu zaměstnán v domě hrabat Nosticových, s jichž rodinou odebral se pak na několikaměsíční studie do Švýcarska, odkudž vrátil se vyzván, aby ve foyeru Národního divadla provedl a dokončil práce dříve již započaté.

Roubalík zhusta bývá vybízen, aby po nějaký čas prodlel na sídlech nejpřednějších šlechticů našich, zde pro ně kresby a malby prováděl neb jich děti vyučoval. Tu pak používá vítané příležitosti a zanáší se pilně studiiemi dle přírody, které buď hned co náčrtky, buď co malby provedené přecházejí do majetku osob soukromých.

FERDINAND VALIŠ

Je tomu pětmečítma let, co zemřel nezapomenutelný Pštross, a sice *mezi* dobou svého primátorství. Ferdinand Vališ je tedy za naší doby primátorem druhým,

který v činnosti úřední skončil život svůj, a sice k tomu ještě při úřadování samém, v pracovně své na radnici. Dějiny primátorů pražských znají dosud asi tento případ co jediný, že zvolená hlava obce skonala na samé radnici, při plné práci. Vališ zemřel náhle a zvěst o jeho úmrtí zachvěla i těmi, kdož nebyli snad jeho přáteli.

Vališ sloužil obci naší pilně a obezřetně, svědomitě i obětovně od roku 1872, jsa jedním z nejnamáhanějších členů obecní naší rady. Jeť v Praze již dobrým zvykem, že na úřad purkmistrovský, ovšemže obtížný, ale také důležitý a čestný, nezvolí se nikdo, kdo neprokázal obci služeb již co nejplatnějších, kdo — řekli bychom — mozolně nedovedl sobě získat důvěry a lásky svých spoluobčanů. Lhostejno pak, jakého je původu, zdali rodilý Pražan a rodu zámožného, zdali obchodník, průmyslník, právník neb cokoli: má-li zásluhy skutečné, důvěra spoluobčanů korunuje pak jeho snahu. Vališ měl v občanstvě důvěru plnou, dle míry své práce a svých zásluh.

Ferdinand Vališ byl teprve čtyřicet pět let stár, v plné tedy své síle. Narodil se dne 12. srpna 1843 v Praze. Studoval školy reální, po těch techniku, zvláštní pak také kursy lučební, a oddal se napotom v Praze, v Mnichově a Plzni pivovarnictví, ve kterém stal se kapacitou. Jak známo, byl Vališ jedním z nejprvnějších sládků pražských. — Do obecního zastupitelstva zvolen roku 1872, do městské rady 1874, roku 1882 zvolen náměstkem purkmistrovým, roku 1885, v měsíci září, pak purkmistrem pražským. Podotknouti sluší, že od bitvy bělohorské byl Vališ prvním starostou pražským vyznání evangelického.

Opakujeme zde, co splývá se všech rtů: Čest budiž památce jeho!

»Nač ho tak brzy chválit — počkejme, až umře!« Tato slova Napoleona III. mohla by se věru pronášet častěji u nás. Podobiznová galerie našeho časopisu mohla by pokračovat bez přestávky, přinášejíc napořád podobizny jenom těch, o jichž úmrtí právě se mluví. A někdy by ani nestačila a věru že by to většinou také ani nebyli mužové menší jen váhy, kteří by se tu uváděli. *Rudolf Pokorný* pak, jehož obraz přinášíme dnes, úmrtím svým způsobil nám docela ránu velmi citelnou, neboť nebyl povahy jen vnímavé a tiše reprodukuující, jakých u nás vždycky hojněji, nýbrž byl to muž povahy aktivní, muž podnikavý, neúnavně na zdar národní věci pomýšlející, neúnavně činný.

Nemůžeme zde sledovati všechny praktické směry, kterými on se bral na národní roli naší. Jmeno jeho ozývalo se téměř všude: v ruchu našich okresních zastupitelstev, ve spolkovém životě, v proudu nakladatelském a redaktorském, ve spisovatelství prozaickém i veršovníckém — jenom praktické politiky byl se Pokorný nedotknul, ale i na tu zajisté byl by konečně dospěl za let pokročilejších nebo poměrům příznivějších.

Rudolf Pokorný byl teprve 34 leta stár (narodilš se 18. dubna 1853 v Heřmanově Městci), zůstavil nám však po sobě děl poetických, a sice cenných, celou řadu. Jmenujeme knihy *Z jarních luhův*, *Pod českým nebem*, *Z hor*, *S procitlým jarem*, *Vlasti a svobodě*, *Mrtvá země*. V tisku nalezá se (pro Poetické besedy) nová sbírka *Opět z hor*, a teprve před nedávnem začla vycházeti jeho široce založená Anthologie z ruské lyriky. Že Pokorný po sedm let byl redaktorem humoristického časopisu *Paleček*, je vůbec známo. Že také jako překladatel slovanských děl poetických vynikal, na příklad převodem poesií Zaleského, jest chvalně uznáno.

Jedním z nejdůležitějších jeho spisů jsou *Potulky po Slovensku*. Pokorný cestoval po Slovensku s tendencí, aby obnovil a utužil duševní svazky mezi Slováky a Čechy. Pohlížel tam na všechno co nadšený poeta, ale zároveň také co muž praktický, a předním výsledkem cesty jeho bylo, že vskutku zraky Slováků počaly se opět obracet k nám a my že jsme se o životě jich dovídali konečně zase zpráv hojných a dobrých. Praha začala se zajímati o osudy Slovákův a mládež slovenská nalezala u nás vřelého uvítání i podpor hmotných. To všechno tedy hlavně a teď skoro jedině zásluhou Pokorného.

Každý z nás zajisté do omrzení často slyšel výrok z let třicátých, učiněný tenkrát v hostinci U bílého lva, kde scházela se společnost vlastenecká, hlavně pak společnost literární: »Kdyby ten strop zde na nás spadl, je po českém národě!« Bohužel můžeme nyní cosi podobného pronést také nad hrobem Pokorného: »Zde leží ten, který nyní u nás jediný vydatně se staral, aby Slovensko nebylo ztraceno pro nás snad už navždy!«

JINDŘICH ČAPEK

Náš výborný sochař Jindřich Václav Čapek jest jedním z nejpádnějších dokladů pro pravdu Mikovcových slov, že »k umění právě tak jako do Říma vedou cesty všechny«. Narodil se dne 4. března 1837 v Praze na Oujezdě jako syn chudých rodičův, opustil už r. 1850 školu, stal se učeníkem žlutoliteckým, potom sklepníkem, pak učeníkem v porculánce smíchovské, pak zahradníkem — konečně tedy sochařem. Dosti dlouho stával v ulici Řetězové před sochařskou dílnou Summovou a pohlížel, jak tak podivně povstávají ty výtvary kamenné, až konečně sám také našel si místa v dílně

podobné, a sice u Kronidla na Poříčí, kdež tedy uměleckou dráhu svou zahájil třením barev, obrušováním mramorových desk, dovážením pomníkův na hřbitovy atd. Byl pak činným v dílnách ještě jiných, až konečně přišel k Hergeselovi, kdež dostalo se mu návodu řádného, ano i návodu k samostatným už pracím. Napořád musil se za ta léta tužit a namáhat co nejúsilovněji. Také o něm platilo, že »musí-li pánbůh někomu oběma rukama uštědřovat práce, nemá pak více žádné ruky volné, aby připojil také ještě požehnání«, — práce bylo dost, peněz málo a starostí po smrti otcově o churavou matku, o mladší ještě bratry a sestry a o vlastní osobu až běda.

Avšak Čapek neunavil, měl snahu co nejideálnější a vstoupil vzdor velkým obtížím roku 1860, za ředitele Engertha, na akademii. Postoupil do »školy mistrovské«, dostával a vyváděl všelijaké objednávky, portrétní medailony, sochy kostelní a pomníky hřbitovní, až roku 1862 poštěstilo se mu obdržeti nadaci Klarovu a o rok později odebrati se tedy do Říma, kdež v Palazzo Venezia vykázán mu svobodný byt, v němž znova studoval a pracoval. Z Říma konal cesty po ostatní Itálii a žil vůbec v těch požehnaných krajích déle čtyř let.

Prací Čapkových je dnes už celá legie. Jeho výtvarry, zvláště pak jeho postavy ženské, vyznačují se zvláštní něhou svojí a přece určitostí povahy. Technické provedení je u Čapka bezúhonné. Nemůžeme vypočísti zde všechna přčetná díla jeho a podotýkáme tedy jen, že v *nejnovější* době pracoval na sochách nad portálem Thunova paláce na Malé Straně, na plastické výzdobě průčelí pražské akademie výtvarného umění, nové budovy záloženské v Karlíně, nové radnice tamtéž, že dále při opravě Prašné brány přispěl značnou částí prací figurálních a ozdobných, při opravě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře rovněž četnými sochami, že je nyní zaměstnán dalšími pracemi pro Horu Kutnou, plastickou výzdobou paláce Nosticova atd.

Čeští lékaři drží v Praze rozhodně vrch. Vynikají autoritou svou nepopíratelně nad kolegy své německé, ba požívají i mezi samým obecnstvem německým větší váhy a důvěry. Ovšem bývali lékařové čeští také už dříve počítáni mezi nejpřednější authority ve vědě — nemusímeť na doklad toho věru uváděti teprve jmen —, ale že ve směru tom důsledně a šťastně dále pokračují, musí nás potěšit dvojnásob nyní, kdy mladé vysoké školy české potřebují dosvědčení, že v národě našem pro veškeré směry duševní zcela nepopíratelně bují nadání veliké...

Lékař Dr Karel Schwing těší se právě tedy jednomu z nejpopulárnějších v tom oboru jmen, a sice nejen v Praze, nýbrž i po veškerém venkově českém. K. Schwing narodil se roku 1845 v Panenských Břežanech, studoval v Praze a povýšen roku 1873 na hodnost doktorskou. Již jako kandidát konal lékařské služby jako fiskus ranlékařské kliniky prof. Blažiny, kdež se mu tehdejším asistentem a nyníjším profesorem Drem Weissem dostalo prvního a trvalého povzbuzení ku pěstování vědy lékařské v jazyku mateřském. Praktikoval pak v ústavě choromyslných, ve všeobecné a dětské nemocnici, a v srpnu 1873 povolán jakožto asistent na kliniku profesora Webra v porodnici. Tam byl činným do roku 1878, načež usadil se v městě jako lékař praktický, hlavně pro nemoci ženské.

Roku 1882 konal vědeckou cestu po německých universitách, roku 1883 habilitoval se co docent porodnictví a gynekologie. V témže roce přispěl vedle profesora Maixnera k založení české polikliniky, kde až podnes jako ordinarius pro ženské nemoci obětovně působí. Roku 1885, po rozdělení zemského nalezince, jmenován primářem českého oddělení, načež jej ministerstvo vyučování ustanovilo přednostou české kliniky »pro nemoce šestinedělek, novorozenců a kojenců«.

Dr Schwing snažil se již co posluchač lékařství společně s četnými kolegy přispěti ku pěstění české terminologie lékařské pilnými pracemi v tehdejší založeném Spolku českých mediků, jehož byl jednatelem a pak předsedou. Od r. 1875—77 působil jako jednatel Spolku českých lékařů, načež byl řadu let členem výboru. Od roku 1880—1882 byl jednatelem spolku sboru doktorského pro vdovy a sirotky.

Plných dvacet let jest pilným a vynikajícím spolupracovníkem Časopisu českých lékařův, a vedle toho byly uveřejněny z jeho pera výborné články v různých, tu- i cizozemských odborných časopisech, v Odborné patologii a terapii atd. Mimo to odbýval a každoročně odbývá Dr Schwing řadu poutavých přednášek ve Spolku českých lékařů a Spolku mediků, na sjezdech lékařských, ve sboru doktorů fakulty lékařské a jinde.

SVETozár HURBAN VAJANSKÝ

Málo se u nás mluví, ještě méně však se píše o Slovácích a o Slovensku. Nesmíme užiti oblíbené omluvy, že sami stojíme v těžkém boji a že máme omamující množství starostí bližších: my si ten »boj« svůj činíme věru až příliš pohodlným a »starosti« odbýváme všechny jen v plesu a jasu! Nestaráme se téměř ani o sebe, tím méně o Moravu a Slezsko, a jakž teprve o vzdálenější Slovensko, kteréž prý »nenáleží ani do oboru politických zájmů našich«.

Proto přece ovšem nám Slovensko nezahyne, však nestane se tak — zásluhou naší. Bude to předně a hlavně zásluha slovanské myšlenky, která silou živelní vzniká a roste u všech slovanských kmenů a pronikne konečně teda i všemi slovenskými obcemi a samotami, takže i mezi Slováky samými bují naděje již neochablá,

která tak úchvatného výrazu došla ve Svetozára Vajanského Polární písni, končící tou slavnou slokou:

Slavské slovo zvučí na severe,
mená dáva polárnemu svetu;
do neznámych končín rúbe dvere,
nieto hraníc víťaznému letu:
*a ty, synku, čo pod Tatrou stojíš,
ty sa o to svoje slovo bojíš?*

Svetozár Hurban Vajanský jmenuje se u nás vždy a všude, kdykoliv jest řeč o Slovensku. Muž to geniální, pravý representant slovenské síly, slovenských nadějí a slovenské nezdolnosti. Zároveň ale jedna z nejpřednějších okras česko-slovenské literatury naší. Vydal svou prvou sbírku básní Tetry a more a rázem postavil se po bok předním pěvcům našim. Roku 1883 pak vydal sbírku prací prozaických, Besedy a dumy, a tu opět osvědčil se jako rovněž výtečný prozaista. Jsou to povídky dokonalé, které, překládány na spisovný jazyk náš, budily *všude* obdiv vřelý. Hurban jest kreslič znamenitý, který přesně drží se přírody a pravdy, přitom ale dovede dodati ideálům, duši jeho plnícím, vždy přece tvaru okrouhlého a co nejpůsobivějšího.

V druhém svazku Besed a dum uveřejnil pak román Suchá ratolest a stal se ze žánrového kresliče a dobrého povídkáře pojednou romanciéřem, jehož talent stavěn hned vedle proslulé vzory ruské. Roku 1884 vydal v Poetických besedách sbírku básní Zpod jarma, kterou přidružil se zas co nejšťastněji k pěvcům našim domácím a získal sobě pro vzácnou básní těch cenu myšlenkovou a citovou, pro jich opravdovou vřelost i zase lesklý humor sympatií tisíců čtenářů českých.

Podepisujeme rádi, co o Hurbanovi jinde řečeno: »Básníkem je od hlavy do paty. Na básníka korunoval jej vzlet obraznosti, citlivá duše, smysl pro všechno dobré a krásné.«

Svetozár je synem Dra Josefa M. Hurbana, proslulého slovenského vůdce již od r. 1848. Narodil se 16. ledna roku 1847 v Hlubokém, v Nitranské stolici. Studoval gymnasium v Německu, práva v Prešpurku a v Pešti a složiv zkoušku usadil se v Uherské Skalici jako advokát.

Svetozár Hurban navštívil už vícekrátě Prahu, a také dojemem tím, jež osobně učinil na zdejší kruhy naše, rozhodně zvítězil a prospěl zcela nepochybně věci slovenské. Jest to muž duchaplný, povahy přímé, krásné.

JOSEF JAROSLAV KALINA

Kdož tyhle dny vyjdou si o Dušičkách na Volšany a pozornost svou zavěnují zvláště náhrobkům starším, všimnou si zajisté hned na hřbitůvku prvním a nejmenším náhrobku nízkého a zvláštního: kamenný tu pařez, na němž rozložena otevřená, prázdná kniha, — ve mluvě náhrobků znamená to »hádanku«. A skutečnou hádankou byl a zůstal nám také ten, který po čtyřicet let již ve hrobě tom leží: povahou neporozuměnou, spisovatelem nepravě oceňovaným, mužem nevyzrálým na čin celý. Ležíť ve hrobě tom básník *Josef Jaroslav Kalina*.

Kalinu jmenujeme vždy mezi svými nejlepšími, řekněme raději nejnadanějšími básníky předbřeznovými. A přece sami vydavatelé jeho »básnických spisů« přiznávají, že toho, co Kalina napsal, je vlastně velmi málo, a vzdor té nečetnosti sbírky není u nás přece člověka snad ani jediného, který by z Kalinových básní znal z paměti celou alespoň jednu. Geniální všude náběh, ale celek vždy zase nejasný, v detailech obyčejně neladný, jazykem drsný a hrbolatý! V malém svazečku básní jeho dotknuty jsou všechny struny, jichž má ly-

rická poesie v moci své. Kalina sám vyznačil obor svých poetických myšlenek dvěma hesly, a sice prvním:

Zabrán v světějších světů blahou oblast
lesklé paprsky jsem sbíral —

a druhým:

Já jen v bouři libuju a strasti,
rád ohlédám rány osudu —

a my skutečně setkáváme se v jeho básních jak s nejzlatější ideálností, tak s reálností až přímo děsnou, kteráž poslednější dle zvyku své doby má ovšem na sobě ráz romantismu. Ani v jednom ani v druhém směru však nepronikl Kalina k nějaké dokonalosti, a verš, jejž napsal do básně Na matku mou:

Hle, dítě posavad jsem — to tvoje dítě,
mohl zapěti také své Muse.

Ale příčina, pro kterou Kalina nedosáhl vrchu, je mu právě omluvou a je zároveň důkazem skutečné jeho velikosti. Příčina ta jest: filolog a filosof Kalina, odchovanec řeckých a římských klasiků, chtěl samojediný vytvořiti *novou českou mluvu básnickou, nové i zcela zvláštní metrum pro poesii českou*, metrum, kteréž mu dle vzorů tragických sborů Sofokleových zvonilo jeho duší jako hudba, ovšem vzdálená. Ač mu krátkost života nedovolila ve směru tom či onom dosíci nějakých úspěchů větších, ač by mu síla na oba úkoly nebyla stačila snad ani také při delším životě, přece je velikost obou myšlenek jeho tak zářivá a tak nepopíratelná, že již pro ni památka Kalinova zůstane provždy mezi námi zachována.

Josef Jaroslav Kalina narodil se 8. listopadu r. 1816 v Haidě v kraji litoměřickém. Velice nadaný hošík překvapoval učitele své již v různých školách nižších, a když pak přišel na vyšší studie do Plzně, kdež proslulý Vojtěch Sedláček, strýc jeho, byl profesorem, vy-

niknul i zde tak nad spolužáky své, že profesori filosofické fakulty veřejně mu o tom vydali svědectví co nejpochlebnější. Podobá se vůbec, že Kalina byl jakýs talent universální: on vynikal v dějepise, ve filosofii, ale také ve vědách přírodních, ve studiích medicinských, v hudbě a jiném. Nejhlavnější mu arci byla »sacrosancta philologia«. V tomto oboru měl plány nejdalekosáhlejší a pracoval na př. leta na základech jakéhos henotika všech jazyků evropských, asijských i amerických, na něž by nebyly stačily síly ani celých akademií.

Avšak, jak praveno, síly životní byly chaby. Pro churavost tělesnou neodvážil se Kalina ani opatřiti sobě nějaký úřad stálý, a když konečně přece se k tomu odhodlal, nepřálo mu zase štěstí a ten nezdar vyčerpal pak i síly poslední. Zemřel 22. června 1847 ve všeobecné nemocnici pražské.

»Jediné, v čem jsem měl štěstí,« praví sám, »byla láska.« Krásné slovo a krásné štěstí! Žij tedy také památka jeho v lásce naší!

FERDINAND URBÁNEK

Také smrt mívá »své hříčky a nápady«. Skutečně je to zvláštní náhoda, že po Linhovi tak záhy a rychle odebral se nám teď Urbánek. Velké obecenstvo arci necítí paralelu, kterou my tu činíme mezi oběma muži, a ví leda to společné, že Linha byl skutečným starostou Sokola, Urbánek pak že byl taktéž na čestný stolec ten zvolen, že však z důležitých příčin úřadu nepřijal. My ale, kteří jsme blíže znali oba muže, víme, jak vřelými, téměř srostlými přáteli sobě navzájem byli. Kdo je jen jednou viděl pohromadě, nechť v Praze nebo na některé z jejich četných exkursí po našem venkově, nezapome-

ne zajisté na ten rozkošný obraz bodrosti, jaká se v obou zrcadlila, na ty jejich upřímné, jasné, veselé oči, na jich neumořitelný humor a životní ve všem sílu. »Strávit večer ve společnosti Linhy a Urbánka je vlastně jediná opravdová rozkoš, kterou člověk v pustém našem společenském životě míti může,« říkával Sladkovský.

Ferdinand Urbánek naklonil si věru každého bonhomii svojí. Kdokoli ho poznal, byl okouzlen jeho srdečností, jeho přátelskou ochotou a také hlubokou, vřelou opravdivostí, kterou ihned jevil, jakmile jednati se počalo o důležité zájmy národní nebo všeobecně lidské. Viděls v něm silného muže, vědomého si plně ceny své, také ale muže zase skromného, který veškeren interest svůj dovedl podříditi všeobecnosti.

Narodil se dne 19. května 1821 v Kroměříži; tamtéž studoval gymnasium, filosofii pak v Brně a práva v Olomouci. Nato vstoupil na panství libějické k Horskému jako hospodářský volontér, a už za tři leta svěřena mu dohlídka na panství v Lysé n. Labem. Roku 1849 stavěn tam cukrovar a od té doby datuje se činnost Urbánkova v oboru cukrovarství, jímž si získal v Čechách i na Moravě jména zvučného. Roku 1850 odebral se na Moravu a převzal panství kvasické, kde zařídil ve spolku se svým svatem opět cukrovar. Stal se později předsedou prvního na Moravě spolku hospodářského na Hané a zvolen obchodní komorou olomouckou za poslance sněmovního. Přestěhovav se opět do Čech, zvolen tu také za poslance českého sněmu, a sice v okrese jaroměřsko-královodvorském; volba ta opakovala se vícekrát a Urbánek náležel už od počátku do řady deklarantů českých. V té době převzal a zařídil opět několik cukrovarů, a sice modřanský, sadovský a zdický. Dále byl Urbánek zakladatelem a výborem Úvěrního ústavu v Hradci Králové a Živnostenské banky v Praze, ředitelem Hypoteční banky pro Čechy, předsedou Hlaholu a *předsedou sboru pro vystavění*

velkého Národního divadla. Později pracoval úsilovně, by zaražen byl samostatný cukrovarnický spolek pro království České, což se mu teprv r. 1870 podařilo, a vyplněna tím dávná touha jeho; Urbánek zvolen tu taktéž za předsedu.

Roku 1866 vyznamenán byl Ferd. Urbánek řádem Františka Josefa. Vynikaje všestrannou vzdělaností, obratností i bohatými zkušenostmi, požíval Ferdinand Urbánek v kruzích obchodnických a průmyslnických vzácné důvěry a vážnosti. V letech posledních nedařilo se podnikům jeho, jak by si byl přál, takže utrpěl velmi citelných ztrát hmotných, kteréž muže jindy svěžího velice rmoutily. Přijav úřad vrchního inspektora cukrovarnického, zastával jej s pečlivostí a svědomitostí, kteráž byla vůbec povaze jeho vlastní. Ferdinand Urbánek byl vzorem vzdělaného průmyslníka, národovec šlechtný, svému národu z celé duše oddaný, a pravý přítel lidu.

Skonal zde dne 27. října a pochován byl dne 29. října za velkého účastenství veškerých kruhů pražských.

MATIJA BAN

Srbské divadlo bělehradské a české samostatné divadlo pražské mají tak asi stejné stáří a v jistém ohledu stejný původ: obě počátkem svým označují zároveň počátek nové politické akce svého národa. Když Srbové uvolnili se od tureckého jha alespoň tak dalece, že směli pomýšlet na samostatný rozvoj svého duševního života, bylo jedním z jejich nejprvnějších činů kulturních, že postavili sobě pěkné divadlo, sestavili pro ně co možná dobrou společnost umělcův a nadali je příjmy, zabezpečujícími jejich existenci. Brzo divadlo bělehradské dosti také vzkvětlo. Nalezli se herci, kteří vynikli

značně nad prostřednost. Nalezlo se u vnímavých Jiho-slovanů záhy dosti nadšeného obecenstva. A našli se i šťastní spisovatelé dramatičtí. Mezi těmito pak místo nejpřednější zaujímá Matěj Ban.

Matěj Ban je spisovatelem a básníkem i v jiných směrech velice plodným, v básnictví dramatickém však je nejšťastnější. Jeho dramatických děl je na několik svazkův a žádné z nich není bez literární ceny. Ban má zdravý smysl pro to, co na jeviště se hodí. Dovede děj článkovat a vršit dle povah. Má význačnou kresbu charakterů a jazyk jeho je myšlenkově přilehavý a přitom zdobný. Pro nás mají z jeho děl zajímavost hlavně dramata dvě. Předně truchlohra *Mejrima*, jež u překladu Vaclíkově přešla s pěkným výsledkem také přes jeviště české, a tragedie *Jan Hus*, kterouž Ban posvětil »Bratřím Čechům« a již se svolením autorovým před nedávnem přeložil a vydal nám Koubele v Praze u Kobra. Z četných tragedií Husa se dotýkajících je Banova jedna z nejlepších.

Matěj Ban narodil se v Dubrovníce 18. prosince 1818. Měl život velice pestrý: žil jako učitel na ostrově Kalku, v Cařihradě i v Malé Asii, až usadil se konečně v Bělehradě srbském. Z počátku psal italsky, později překládal mnohé ty mladistvé vlašské plody své sám také zas do srbštiny. V letech napotomních psal italsky, francouzsky a srbsky, psal též díla vychovatelská, vojenská, politická, ale hlavními plody jeho musy byly a zůstaly hry divadelní. Roku 1854 stal se profesorem na lyceu v Bělehradě, o několik let později uchýlil se pak do soukromí a žil literárnímu zaměstnání na svém statku blíže Bělehradu. Jmeno Banovo náleží mezi nejpřednější jmena literatury jihoslovanské.

Dvacet pět let samostatného českého divadla!

Není ani možno říci několika slovy, nějakou třeba sebeobsažnější větou, čímže vším divadlo českému národu za tu dobu bylo: člověk bojí se tu téměř každého slova, aby i jemu samému slovo to hned neznělo hlouše, aby nestalo se frází. Jinde representuje divadlo kus dějin kulturních, u nás nejen dějin kulturních, nýbrž také politických — a literárních — a vůbec uměleckých i všeobecně duševních — a společenských — slovem: české divadlo bylo vpravdě zrcadlem *veškerého* našeho národního života. Co tu bylo chvějného nadšení, co obětovnosti neskonalé, co neusínající, neunavující práce, co lásky — skutečné, horoucí lásky!

Divadlo náleží dnes u všech národů vzdělaných k starostem předním, u nás *k nejpřednějším*.

A ta starost naše potrvá, bude nás asi sprovázeti dotud, pokud starati se budeme vůbec o duševní rozkvět svůj, — sprovázeti tedy stále. Za těch pětmečítma let prodělalo divadlo české velké zkoušky, těžké krise, a nejednou bylo v nebezpečí, že zahyne. To jest nám výborným naučením pro budoucnost. Můžeme však říci, že se té budoucnosti nebojíme. Není ani možno, aby tradice z let našeho znovuzrození nepůsobily ještě až do časův pozdních, aby veškeré nadšení bylo bývalo marné a náhle zchablo i aby celá ta dosavadní velká práce mohla zůstat bez ovoce! Ovšem, *součinnosti* veškerých tříd českého národa bude zapotřebí, a k té také vyzýváme.

Vždyť ovoce součinnosti dosavadní jesti tak utěšené! Máme divadlo, jež jest stavbou i úpravou svou na obdiv ostatnímu světu, a v tom divadle kvete umění měrou tak rozhodnou, že bychom věru zhřešili, kdybychom toho všichni vděčně neuznali. Vyrostla nám silná a původní česká opera, roste české drama, a výkonné síly naše

v obou uměleckých těch směrech držely a drží se stále na výši pro naše poměry věru obdivuhodné. Slouží nám k radosti, že dnes, při čtvrtstoletém jubileu divadla, můžeme snahu výkonných našich sil i výsledek snahy té tak všeobecně a upřímně uznati!

*

List náš sledoval divadelní dějiny naše pilně a svědomitě. Přinesli jsme během časů podobizny téměř už veškerých osobností, které získaly sobě platnějších zásluh o divadlo. Ovšem přece ještě nám vybyly některé, neboť aparát divadelní je velký a vždy nových sil tu zapotřebí mnoho.

Sestavili jsme si k jubilejnímu dni tedy skupení ještě některých ze členů těch, kteří slouží divadlu již po 20 až 30 let. Nesmíme říci, že by každá z osob našeho skupení nezasluhovala být uvedena na přední straně našeho listu o sobě a zcela samostatně, ale myslíme, že skupení jich bude dnes účelnější a působivější.

*

Jindřiška Slavinská (Rittersbergova) náleží českému divadlu od roku 1864. Byla sice po nějakou krátkou dobu zaměstnávána také v Plzni, ale poté již se ze svazku pražského divadla neodloučila a čítá se dnes k jeho oblíbeným u obecnstva členům. Z počátku nezdálo se, že by Slavinské na jevišti kvetlo právě štěstí — nemohlať se pro nepřízeň různých okolností domoci pravé platnosti herecké —, avšak krásná divadelní její postava, výmluvné oko a příjemný, zvučný hlas přece jen hned od počátku vykazovaly jí dobré místo ve hrách nejrůznějších a během času dostavilo se v obecnství i příjemné přesvědčení, že Slavinská je herečka *vůbec* dobrá a některé velké úlohy její že netřeba sobě přátí provedeny ani herecky líp, než jak provádí je ona.

Josef Chramosta, syn vinárníka a měšťana pražského, narodil se dne 12. března 1829. Nastoupil divadelní

dráhu svou u první české divadelní společnosti Prokopovy, působil pak u společnosti Tylovy, a přišel roku 1851 na divadlo pražské. Byl pak zaměstnán v Mari-boru, po několik let též v Temešváru, až Thoméem povolán zase roku 1858 nazpět do Prahy, kdež převzal po zvěčnělém Chauerovi téměř obor celý. Svěřena mu potom režie činohry, kterouž zastával po šestnácte let. Při otevření Národního divadla svěřen mu pak zase dozor a ošetřování bohaté šatny a zbrojnice, ve kterémž postavení Chramosta počíná sobě svědomitě až posud. Chramosta měl značné zásluhy o pořádání slovanských koncertů ve Vídni, o založení Umělecké besedy v Praze, stál za okupace pruské v čele samostatně sobě tenkrátě počínajícího členstva divadelního a byl také šťastným ředitelem *her dětských*, pořádaných na jevišti českém. Chramosta náleží k nejpilnějším a nejsvědomitějším hercům českým.

Ladislav Edmund Chvalovský pochází ze staré české šlechtické rodiny Chvalovských z Ledče, jejichž předkové již záhy v středověku byli ve vlasti naší prosluli. Hrál již co student na ochotnických divadlech pražských, jmenovitě na výtečném soukromém divadle Mikulášském, až konečně 21. září r. 1862 vystoupil s úspěchem rozhodným v Novoměstském divadle jako Valentin ve Faustu. Od roku toho pak náleží mezi angažované členy našeho divadla. Roku 1865 byl ředitelem divadla plzeňského, jako zástupce Švandův. Roku 1874 jmenován v Praze režisérem operním a Héroldův *Souboj* byl první operou, kterouž inscenoval. Úlohy, v nichž Chvalovský vystupoval, jsou co nejrůznější: intrikantní, charakterní, komické, ano on býval jakožto dobrý hudebník zaměstnán i v nesčetných operetách. Na scénu uvedl nekonečný rej oper, operet a féerií! — Chvalovský je muž řídké vzdělanosti vědecké i umělecké, povahy přímé, skromné a poctivé, a v snažení svém neunavený.

Ferdinand J. Koubek, narozený v Podole u Prahy,

kde jeho otec byl řídícím učitelem a ředitelem kůru. Zanechav dráhu úřednickou (byltě po 11 let úředníkem obce pražské), vystoupil po prvé na divadle českém r. 1869 v opeře Car a tesař jako sardamský purkmistr Van Bett. Zpíval pak nadál a se značným úspěchem úlohy buffové. Mimo jeho působení jak v opeře, tak i v činohře svěřeno mu řízení bibliotéky a archivu Národního divadla. Ale i mimo divadlo jest Koubek velmi činný. Tak jest též od prvopočátku sbormistrem chvalně známého pěveckého spolku banky Slavie Lyry, byl sbormistrem pěveckého odboru Oulu atd. —

Josef Sklenář, tajemník družstva Národního divadla. Muž, který měl jmenovitě o první leta divadelní naší samostatnosti zásluhy velké a jenž působí nenápadně, ale šťastně po více než 20 již let na prospěch ústavu. Sklenář — choť naší výtečné *Malé* — to byl, jenž první pojal i působil pro myšlenku, že by divadlu nejlépe se dařilo za družstva z kruhu bohatších měšťanů; sám nabízel částku 5000 zl., když byl roku 1865 ředitel Liegert české divadlo náhle opustil a přes 200 osob bez výživy zde zanechal, avšak nenašel tenkrátě následníků. Ucházel se také sám o ředitelství divadla, divadlo dáno však tenkrátě Thoméovi. Když pak hned po okupaci pruské stala se jeho idea skutkem a sestaveno družstvo divadelní, jmenován Sklenář dne 18. září 1866 tajemníkem a jednatelem i uloženo mu, aby v desíti dnech umožnil běh pravidelných her, uzavřel smlouvy se všemi členy, aby se postaral o garderobu, rekvisity, nábytek a vůbec o celý fundus, — úkol obrovský. Sklenář znamenitě svému úkolu dostál, získal činohře oba Koláry co režiséry, Bozděcha co dramaturga a opeře Smetanu jako prvního, Adolfa Čecha jako druhého kapelníka. Za jeho vlivu byl bohatý rozvoj her a oper českých, jinoslovanských i cizích, velká řada novinek a slavných divadelních hostů atd. Lze dobře říci, že za mnoholetého svého účinkování působil Sklenář vždy jen pro divadlo, nikdy pro svou slávu nebo vůbec pro sebe.

Ještě před dvaceti lety byla ilustrace česká pravou chudinkou. Literatura kvetla, ale téměř všechno, co se k ní přidávalo obrazového, bylo spíše »intenebrací« nežli »ilustrací«, spíše zohyzdění nežli okrasou. Nebyloť dosti obecenstva, které by bylo platilo, nebylo dosti nakladatelstva, které by bylo chuť budilo, a následkem toho nemohlo se od výtvarných umělců žádati také pranic zvláštního. Jak se od té doby poměry zlepšily, ví každý. Ilustrace česká dnes také již kvete, je sice ještě dosti vzdálena svého vrcholu, pohybuje se ještě příliš často v kolejích napodobovacích, ale kráčí nepopíratelně statně kupředu. Arci také ne ve všech směrech. Prozatím je poměrně šťastna a poměrně čilá ve směrech jenom dvou: v krajinářství a podobiznářství; ve figurálním, hlavně v historickém, je čilost poměrně daleko menší. Je to pochopitelné dle směru veškerého národního života za let posledních. Jednalo se nám ve všem o poznání půdy, na které právě stojíme, chtěli jsme poznat dopodrobna tu svou milou vlast, pro kterou žijeme, a ty současníky, na kteréž při své práci počítati můžeme. Historie česká zůstala v umění výtvarném napořád ještě méně dotknuta nežli v literatuře, bojímeť se jaksi dotknouti se té velké historie české, aby nynějšek oproti ní nevypadal příliš chudě, abychom my všichni současníci nebyli »shledáni příliš lehkými«.

Tedy krajinářství a podobiznářství. Také arci tu nemáme vynikajících zrovna sil příliš mnoho. V krajinářství na příklad máme několik pracovníků výtečných, ale jen několik, a tu lze přiznat, že mezi výborné ilustrátory krajináře náleží zajisté především *Karel Liebscher*, jenž se svým bratrem Adolfem Liebscherem — jehož podobiznu přineseme příště — náleží vůbec mezi ilustrátory naše nejen nejmenovanější, nýbrž vskutku nejzasloužilejší. Obecenstvo české všímá sobě

sdostatek veškeré činnosti v oboru tom, má svůj úsudek a počítá Karla Liebschera k oblíbencům svým. My zde potřebujeme jen konstatovati, že K. Liebscher má zvláštní zručnost v tom, aby krajinářský předmět zachytil vždy z místa nejpůsobivějšího, že obrazy jeho mají vždy přiměřenou náladu a že lahodou u provedení zamlouvají se i divákům soudícím přísně.

Karel Liebscher byl autodidaktem a stal se umělcem. Narodil se v Praze roku 1851, studoval zde na školách reálných a technických, na těchto při odboru pro inženýrství a architekturu. Zcela mimotně navštěvoval též po nějaký rok večerní učení na akademii pražské. Stal se asistentem stavitelského odboru u náměstnictví, avšak pro churavost svoji, silnou to nervosu, vzdal se služby a musil spásy své vyhledávati v různých místech lázeňských. Tu jal se přispívati do všelikých našich časopisů ilustrovaných a poštěstilo se mu také, že dostal do práce celé samostatné dílo velké — Holubův spis Sedm let v Africe — a dílem tím že sobě získal ihned takového uměleckého kreditu, že vídeňský nakladatel Hölder svěřil mu také ilustrování díla druhého Im fernen Osten. Nabídka, aby pracoval nyní jen pro Vídeň, Liebscher nepřijal. Nalezl doma již co nejvýdatnějšího ponuknutí k pracím bohatým: svěřenať mu hlavní práce při Šimáčkových Hradech a zámcích a při Ottově díle Čechy, při kterémž posledním vynikl nejvíc studiiemi svými ze Šumavy. — Roku 1883 odebral se Liebscher do Vídně, aby se tu zdokonalil u Lichtenfelsa také pro požadavky moderní krajinářské malby. Vynikl tam tak, že vyznamenán medalií přede všemi žáky ostatními. Na cestách pak v Tyrolsku, severní Itálii, Istrii a Dalmacii získal si materiálu přebohatého a resultáty studií jeho potěšení jsme byli všichni. Známo je, že Karel Liebscher s bratrem Adolfem při výstavě rudolfinské uspořádali zvláštní výstavu svých děl a tato že se těšila pozornosti všeobecné.

Promluvivše minule o potěšitelných pokrocích české ilustrace a o rostoucí řadě dobrých ilustrátorův našich, vztahovali jsme pak slova svoje předně k oběma bratřím Liebscherům, Karlovi a Adolfovi, a sice k oběma měrou stejnou.

Práce Adolfovy jsou *figurální*. Adolf Liebscher, umělec zcela neobyčejně plodný, podává obrazy žánrové i přesně historické, volí nejčastěji postavy a události z dějepisu českého, ale je šťasten také v obrazech z historie svaté, v obrazech oltářních atd. Známý jsou dále ilustrace jeho k Vrchlického Svatému Prokopu, k Čechovu Václavu z Michalovic, četné jeho práce pro Ottovy Čechy a Šimáčkovy Hrady, pro Zlatou Prahu a Světozor. Podnikatelstvo Zlaté Prahy získalo od něho dvě prémie: Kde domov můj a Hej Slované. V novější době pak studoval Adolf Liebscher národní život na Slovensku a na Moravě. Uvádíme zde předně jeho rozměrnou, kresbou i komposicí vynikající Valašskou svatbu. Nyní pracuje na sbírce ilustrací k národním písním moravským a na velkém obraze historickém Žižka s Tábořky před Kutnou Horou.

Adolf Liebscher narodil se v Praze dne 11. března 1857. Odbyv reální studie v Praze, vstoupil do tříletého kursu pro učitele kreslení ve Vídni, pak po odbyté státní zkoušce na jeden rok k profesoru Ferdinandu Laufbergrovi a nato k Donadinimu. Adolf Liebscher konkuroval také při pracích na uměleckou ozdobu Národního našeho divadla a osm jeho návrhů tenkrát přijato a též provedeno. Poté odebral se na půl leta do Italie a navštívil Florenc, Benátky, Neapol a Řím.

Roku 1879 jmenován Adolf Liebscher mimořádným a již několik měsíců nato řádným učitelem kreslení od ruky na české technice, kterýžto úřad s uznáníhodným prospěchem svých žáků zastává dosud.

Neznáme skromnějšího muže nad profesora *Františka Blažka*. A dodáváme ihned: také ne milejšího. Jeho oko, stále ještě mladistvým ohněm sálající, podívá se na člověka tak upřímně a jasně, jeho tvář je vždy vesela i příma, jeho hlas sympaticky chvělý, a každé jeho slovo je vzorem skromnosti. A přece, má-li někdo v českém hudebním světě právo žádat plného uznání, je to prof. Blažek, jenž už po *celých padesát let působí jako učitel na varhanické škole pražské*, jenž nám vychoval už více než *čtyry tisíce* vzdělaných hudebníků a jenž vzdor svým 73 rokům učí od rána do večera neunavně, důkladně, poctivě. Přiznáváme se rádi, že mluvíme o něm zároveň jako o svém osobním příteli — ostatně, prof. Blažek nemá a snad ani nikdy neměl žádných nepřátel — a že užíváme této příležitosti, abychom mu k nastávajícímu *padesátiletému učitelskému jubileu jeho vyslovili zde hned svoje blahopřání*.

František Blažek narodil se 21. prosince 1815 ve Veležicích blíž Bydžova. Oddal se studiím technickým a věnoval se zároveň studiu na ústavě varhanickém za ředitelství Roberta Führera. Stal se tajemníkem Jednoty ku zvelebení hudby chrámové v Čechách, načež roku 1838 jmenován učitelem harmonie a varhan na učilišti téže Jednoty v Praze.

Právem nazýván Blažek prvním českým pedagogem hudebním. On první jal se bořití předsudek, že naukám hudebním není lze vyučovati jazykem jiným než německým, a vzor jím podaný našel následovníků a snaha jeho vítězila. On byl také první náš dobrý theoretik a jeho r. 1862 vydaná *Nauka o harmonii* klade se mezi nejlepší theoretická díla hudební literatury vůbec a dožila se roku 1878 druhého, valně rozmnoženého a obohaceného vydání. Také do časopisů našich hudebních přispíval výbornými články pedagogickými.

Podotýkáme ještě, že věhlasná primadona české opery Věkoslava Ress-Blažková, první skutečně dramatická zpěvačka naše, bohužel již r. 1873 smrtí nám odňatá, byla dcerou jeho.

ČEŠTÍ ŠACHISTÉ

mají už pětadvacíletou činnost za sebou, svornou a úrodnou, a připravují se, aby také krásným literárním dílem, nadepsaným České úlohy šachové, podali skvělý doklad činnosti té.

Ne snad že by hra v šachy, jižto právem nazýváme »hrou nejduchaplnější«, jejíž počátek a původ klade se až do šedých, bájných věkův lidských a s jejíž dějinami jsou spojeny životopisy mužů největších, byla teprv před pětmečíma lety zavítala k nám. Jako všude jinde po Evropě, také u nás byla známa a pěstována již po celý středověk; stačíť připomenutí, že i sám přísný Jan Hus rád se bavíval hrou v šachy a že mužům jako Ondřeji z Dubé a Tomáši Štítnému připisují se zajímavé, ba znamenité české spisy o hře šachové. Nikdy také asi od těch dob neustála v Čechách záliba ve hře té královské, avšak jako při všem, také při ní stalo se, že měla své doby mdlejší a zase pak živější. V našem věku ale šach rozkvetl pojednou nově a zcela neočekávaně. Geniální Američan P. Morphy, jak známo, byl podnikl zápasy s proslulými mistry evropskými, a vzruch jím vyvolaný trvá posud a potrvá asi dlouho a dlouho. Ruch ten způsobil utěšené hnutí též u nás.

Rozvoj moderního šachu postupuje nyní dvojím směrem různým: buď jako individuální zápas ve hře praktické, aneb jako předvádění úloh, vynikajících formou uměleckou. Čeští šachisté vynikli ve směru poslednějším a vynikli tak, že celý svět uznává nyní už zvláštní

českou školu úlohovou, že o našich šachových myslitelích rozepisují se časopisy všech vzdělaných národů, ba že i časopisy národnému našemu vzruchu nejnepřátelštější přinášejí zprávy o důmyslných výsledcích šachistů našich, životopisy a podobizny jejich.

»Úlohy šachové jsou korunou umění šachového. A právě toto odvětví šachu došlo, ač vývoj jeho jest nejmladší, v době nejnovější netušeného rozkvětu. České umění úlohové nezůstalo za tímto opravdu epochálním všeobecným vývojem, nýbrž má o něj zásluhy podstatné, vůbec uznané. Česká škola úlohová, její tvory a její zásady jsou dnes světoznámy.« Tak dí předmluva díla výše námi již uvedeného, právě vydaného, v němž podány jsou skladby ceny trvalé, čili alespoň výběr z nich, předvádějící jakýs přehled a zároveň charakteristiku plodův české školy. Myšlenka k dílu tomu vyšla z *Českého spolku šachovního v Praze* a věcný úvod, ku knize přidaný, vykládá obzvláště zásady české té školy úlohové.

Rádi bychom podali obšírnější děje českého šachovního klubu, leč musíme si zde ovšem položití meze nejvyšší. Přinášejíce skupinu vynikajících, nejpřednějších šachistů českých, provedenou Ant. Königem, sdělujeme o každém z nich jenom několik dat stručných, avšak význačných.

Ant. König, akademický malíř v Praze, nejstarší úlohář český, budovatel českého života šachového, zahájil šachy ve Světozoru roku 1868. Úlohy jeho v lehkém žánru jsou roztomilé.

J. Drtina, c. k. nadporučík ve výslužbě. Originelní rázovité práce jeho v ladné české formě zvláště získaly mu čestná uznání v Anglii a Americe.

J. Paclt, c. k. místopředseda Českého spolku šachovního, silný praktický hráč, jehož úlohy vynikají zvláštní skrytostí myšlének.

JUDr. A. Kvíčala, advokát v Praze, starosta Českého spolku šachovního, má značné zásluhy o rozvoj šachů v posledních letech. Duchaplný hráč i problémista.

Karel Makovský, obchodník v Paříži, pořádal šachy ve Světozoru v letech 1871—1874. Brilantní hráč, proslulý habitué světo-

známé Café de la Régence. Úlohy jeho vyznamenávají se jemností v provedení i lehkou formou.

K. B. Kober, knihkupec v Praze, vydal roku 1874 první Příruční knihu šachovní. Dobrý praktický hráč i úlohář.

Jan Dobruský a *Jan Pilnáček*, oba kandidáti advokacie v Praze, zahájili nový směr v úlohářství svými zdařilými problémy, v nichž spojovali krásné myšlenky v ladné varianty. Zvláště Dobruský vytvořil úlohy takové dokonalosti, že jimi založil chvalnou pověst »české školy« ve světě šachovém. Jest nejlepším problémistou v Rakousku a směle může se postavit v oboru svém po bok všem vynikajícím šachistům v cizině. V letech 1874—1879 pořádal šachy ve Světozoru a od 1874—1884 v Humoristických listech.

Jiří Chocholouš, inženýr státní dráhy v Podmoklech, a *Karel Kondelík*, účetní správce hotelu U černého koně v Praze. Oba lze nazvati žáky mistra Dobruského. Neúmornou produkcí svou vzbudili obdiv nejširších kruhů šachových. Úlohy jejich byly hojně cenami poctěny a se zálibou v cizině otiskovány.

Fr. Moučka, úředník banky Slavie zde a jednatel Českého spolku šachovního, povznesl vedením rubrik šachových v českých časopisech od r. 1882 znova zájem o hru v šachy u nás na nynější jeho stupeň a svými styky s cizozemskými časopisy nemálo přispěl ku pravému seznání a ocenění české práce v tomto oboru.

MUDr E. Mazel, c. k. nadlékař v Olomouci, uznaná síla mezi mladšími problémisty, vzorně vede v brněnském Beobachtru rubriku šachovou, jež stala se cizině hledaným tlumočnickem našich snah a směrů.

Jos. Pospíšil, učitel v Žižkově, jest předním zastancem české školy úlohové, kterouž objasňuje a hájí ve vydané právě sbírce České úlohy šachové. Mezi českými problémisty dobyl sobě nejvíce vítěztví na mezinárodních turnajích úlohami svými, které vynikají jak krásnou myšlenkou, tak i nepřekonatelnou konstrukcí.

Jan Kotrč, abs. posluchač inženýrství v Praze, jest jedním z nejnadanějších českých šachistů. Pořádal první odborný list šachový Šach-mat. Vyniká nejen jako problémista, ale i jako praktický hráč, v kterémž oboru splní zajisté naděje v něho skládané.

K. Traxler, theolog z Vlachova Březí, nadějný problémista, vedl po delší čas se zdarem šachy v časopise Tábor a také první český turnaj korespondenční.

Je Štědrý večer. Mezi dárky, které kladou se pod vánoční stromek pro hodné české děti, je také česká kniha, původní, pro naši mládež zvláště básněná a myšlená. A my používáme té příležitosti, abychom v paměti čtenářstva oživili zase jméno muže, který sice ještě žije, ale churaví a je pozapomenut, — *Bedřicha Pešky*, jenž byl u nás z prvních, kteří pomýšleli na původní, pro českou mládež určenou knihu.

O Peškovi lze říci, že psal a uměl psát nejen pro malé, nýbrž i pro velké děti české. Velkými dětmi, totiž politickými dětmi, jsme byli všichni v letech šedesátých, když nový ústavní život žádal důkazů našeho přesvědčení, a Bedřich Peška náležel tehdá k těm, kteří řídili naše kroky. Jeho návod, jeho učební prostředek byl příjemný a ryze český: nebyloť politické události, aby Peška nebyl složil na ni trefné a vtipné verše, a ty verše své přizpůsobil on obratně vždy nějaké národní české písni, takže lid mohl písňe Peškovy nejen číst, nýbrž také ihned si zpívat. A zpíval je věru pilně, dle obyčeje tehdejšího ve všech veřejných místnostech a při všech zábavách, v kruhu rodinném, ano i po venkovském luhu, když houfně kráčel, aby konal občanská práva svá při volebním osudí, atd. Po celých dvacet let byl takto Peška neunavně činným, jediné v té době nevyšlo číslo našich Humoristických listův, aby v něm nebyla nějaká Peškova píseň, a my, dokončující třicátý ročník svého působení, vzpomínáme s vděkem na dlouhou tu dobu, v níž Peška byl naší podporou. Chystáme pro číslo příští sice skupení všech hlavních spolupracovníků svých, avšak Štědrý večer uložil nám povinnost vzpomenouti si na Pešku zvláště a dřív.

Bedřich Peška narodil se r. 1820 v Ústí nad Orlicí. Studoval v Litomyšli, Brně a v Praze a vstoupil pak ku pražskému magistrátu, kdež roku 1864 jmenován

radou. Od roku 1842 byl pilným přispívatelem českých listů a velice činným členem tehdejších spolků vlasteneckých. Roku 1848 byl též členem národního výboru. Sepsal: Slova přátelství a lásky, spisek to později zkonfiskovaný; Gratulant; Naše mohyly; Od jara do jara, výborný spisek pro mládež, atd. Mimo do našich Humoristických listův přispíval pilně také do Právníka a v prvních letech samostatnosti českého divadla vyniknul co dobrý překladatel textů operních.

HUMORISTICKÉ LISTY

dokončily právě *třicetiletí* činnosti své — a nastupují činnosti té řekněme *třicetiletí* nové, snad *padesátiletí*, dejž pánbůh třeba *století*! Nebyl by ovšem z nás teď žijících, z nás do *Humorů* píšících pak už zde nikdo; ale bude tu *národ*, a věru že *národ* by pak uznal, že v té pozdní době jsme právě tak věrně a cele jeho, jakže jsme byli »v dávných časích«.

Směle jdeme budoucnosti vstříc, směle vykročujeme vstříc dnům všem příštím, jak směle šli jsme jim v ústřety hned před třiceti lety. Hrdlo naše je stejně ochotno zapěti veselou o českých věcech píseň, ústa naše stejně hotova promluvití vůči mocnému panstvu i sebenebezpečnější pravdu a noha naše stejně pevná, aby opřela se o půdu domácí a vydupávala z ní bdělost a srdnatost. Vždyť nás stále provází, stále vede svatá naděje — *vždyť ani není možno*, aby věc česká, věc českého národa nezvítězila, aby *národ* konečně nepovznesl hlavu svou právě tak hrdě, jak pokorně ji byl dříve klopil! Cítímeť všichni, že dnes je český *národ* desateronásob silnější, nezdolnější, než jakým byl před třiceti lety, — za dalších třicet let bude síla stonásobná!

Nebudeme mluvit o práci, kterou jsme vykonali. Bylo to divokých, ne valně pěkných třicet let české histo-

rie, kteráž nám tu uplynula. My Humóry zrodily jsme se za těžké, úmorné doby Bachovy a chytly jsme se politické činnosti, když s nastalou ústavní dobou chytli se jí celý národ náš, pro- a pře-trpěly jsme pronásledovací časy Schmerlingů, Herbstů, Giskrů, Auerspergů atd., potěšily se mnohou nadějí českou, rozžalostnily se mnohým naděje té zklamáním — nu však národ zná dějiny posledního třicetiletí, a my, tolik smíme říci, byly jsme dějin těch zrcadlem. Věrným, čistým, poctivým. Snad jsme se někdy v náhledech, v úsudcích po způsobu lidském mýlily, — *ale nikdy nechtěly jsme se mýlit!*

Zdali jsme byli vždycky dost vtipni a veseli, když se jednalo o rozveselení týraného národa? Zdali dost řízni a šlehavi, když šlo o rázné odbytí jeho škůdců? My toho nevíme — snad to ví národ sám. *Vždyť národ sám psal si Humóry po celých těch třicet let!* Kde kdo měl nápad dobrý, ihned s ním spěchal k nám. Kde kdo cítil potřebu zasáhnout ostrým, sarkastickým slovem do české veřejnosti, k nám se obrátil. Kde všude zasedala veselá společnost, nám posílala roje svých vtipů. Spisovatel i učenec, veřejného života dbalý měšťan i venkovan, každý za tu dobu alespoň někdy, alespoň občas přišel a přispěl do sloupcův našich. My smíme — národu samému budiž za to vřelý dík — říci: Humóry byly a jsou skutečně *českým listem!* —

Arci jsme musili přičinit se také sami. Mít spolupracovníctva stálý šik, mít pro Humóry pevnou kostru, kolem níž nakrystalovalo by se vše ostatní. I v tom ohledu pravíme vděčně a upřímně: měli jsme štěstí. Přihlásily se nám talenty výdatné, bohaté, a zůstávaly nám po léta a léta věrny. Mnohý z nich už po práci povždy odpočívá, mnohý statně a neunavně pracuje s námi dál a dál. Oběma: těm, kteří nás bohužel již opustili, i těm, kteří nám bohudík se zachovali, věnujeme dnes vzpomínku vřelou. Obecenstvo zajisté nám nezazlí, že užíváme dnešního čísla ku vzpomínce jaksi domácí, — vždyť má ta vzpomínka zajímavost i všeobecně českou!